

บทที่ 3

โครงสร้างภาษีอากรในการจัดเก็บภาษี ตราสารในตลาดรองของประเทศไทย

เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษีอากรของไทยในปัจจุบันอันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายทางภาษีในการขายหลักทรัพย์ได้แก่ ตราสารทุน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (“ตลาดหลักทรัพย์”) ตราสารหนี้ ในตลาดตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์ ในตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งนอกตลาดรองที่จัดตั้งเป็นทางการ กับการจัดเก็บภาษีในช่วงปี พ.ศ. 2521 ซึ่งรัฐมีความคิดในการจัดเก็บภาษีจากเงินได้จากตราสารทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ผู้วิจัยจึงขอแบ่งแยกช่วงเวลาการวิจัยออกเป็น 2 ช่วงคือ โครงสร้างภาษีในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีอากรจากการขายตราสารแต่ละประเภทในตลาดรอง และการจัดเก็บภาษีอากรจากการขายหลักทรัพย์ในช่วงปี พ.ศ. 2521 ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

ความหมายของคำว่า “ภาษี”

ในเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าไปในรายละเอียดของการจัดเก็บภาษีจากการขายหลักทรัพย์ นิยามของคำว่า “ภาษี” ในทางกฎหมายนั้นมีคุณลักษณะเฉพาะประกอบกันสามประการคือ (1) ภาษีจะต้องเป็นการจัดเก็บที่มีลักษณะบังคับทางกฎหมาย (2) การจัดเก็บดังกล่าวจะต้องทำโดยหน่วยงานภาคของรัฐบาล และ (3) การจัดเก็บดังกล่าวจะต้องเป็นการจ่ายภาษีออกไปให้รัฐบาล โดยไม่ได้อะไรกลับมาในทางตรง

ส่วนความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ คือ วิธีการอย่างหนึ่งในการย้ายทุนจากภาคเอกชนไปสู่ภาคสาธารณะ ทั้งนี้ ที่กล่าวว่า “ภาษี” เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เนื่องจากโดยปกติการหารายได้ของประเทศหนึ่งๆ นั้น นอกจากการเก็บภาษีแล้ว ก็มีวิธีอื่นๆ อีก อันได้แก่ หนึ่ง การที่รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรออกมาให้มากขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ แต่วิธีนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ เพราะมูลค่าที่แท้จริงของเงิน (ธนบัตร) ลดลง ประการที่สอง คือ การกู้ยืม โดยรัฐอาจยืมเงินจากต่างประเทศหรือจากประชาชนของตน แต่เป็นวิธีที่มีขีดจำกัด ประการที่สาม การที่รัฐหารายได้จากการขายสินค้าหรือค่าธรรมเนียมจากการให้บริการ เช่น ในประเทศบรูไนที่เป็นประเทศเล็กๆ ที่ร่ำรวยจากการขายน้ำมัน ซึ่งในปัจจุบันประเทศบรูไนยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากประชาชนของตน (แต่ก็ได้มีการประเมินโดยนักวิชาการว่า เมื่อทรัพยากรน้ำมันของประเทศบรูไนลดน้อยลงไป ก็มีความเป็นไปได้ที่ประเทศบรูไนจะเพิ่มรายได้ของตนโดยการเก็บภาษีมากขึ้น) แต่

อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีก็มีข้อจำกัดในตัวเอง เนื่องจาก หากมีการเก็บภาษีอย่างหนักเกินไปจะสร้างปัญหาและความไม่พอใจให้กับประชาชน ดังนั้น โดยทั่วไป รัฐบาลจะใช้วิธีที่กล่าวทั้งหมดข้างต้นควบคู่ไปพร้อมกัน¹

ทั้งนี้ ในการศึกษาวิชาภาษีระหว่างประเทศนั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ระบบภาษีในประเทศแหล่งเงินได้ต่างๆ นั้น ยังไม่ใช่แรงจูงใจประการแรกสุดสำหรับการตัดสินใจของบริษัทข้ามชาติว่าจะเข้ามาลงทุนในประเทศนั้นๆ หรือไม่ แรงจูงใจข้อสำคัญที่สุดกลับเป็นเรื่องของขนาดและกลไกประสิทธิภาพของตลาดในประเทศแหล่งเงินได้นั้นๆ เหตุผลนั้นด้วยอาจมีรูปแบบต่างๆ ของการวางแผนภาษีระหว่างประเทศที่ช่วยบรรเทาปัญหาทางภาษีดังกล่าวแก่กลุ่มบริษัทข้ามชาติไปได้มาในระดับหนึ่ง²

การจัดเก็บภาษีอากรจากการขายหลักทรัพย์ในช่วงปี พ.ศ. 2521

ก) ประวัติความเป็นมาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์นั้น กิจการนายหน้า (Broker) และผู้ค้าหลักทรัพย์ (Dealer) ได้เริ่มเกิดขึ้นก่อนในปี พ.ศ. 2496 โดยผู้ริเริ่มกิจการนายหน้าผู้ค้าหลักทรัพย์คือ บริษัท เบิร์ด จำกัด โดยนายวิลลิส เบิร์ด โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2496 โดยระยะแรกบริษัทนี้ประกอบธุรกิจหลักด้านนำเข้าและส่งออก โดยธุรกิจนายหน้าและผู้ค้าหลักทรัพย์มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งบริษัทดำเนินงานในลักษณะเดียวกันคือ บริษัท ลีควมิ่ง จำกัด ในปี พ.ศ. 2502 โดยต่อมาในปี พ.ศ. 2503 ก็มีกลุ่มเอกชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาว

¹ พนิต ธีรภาพวงศ์, ภาษีบริษัทข้ามชาติ (International Business Taxation) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 2 2550), หน้า 16 – 17.

² Holland, D. and Ownes, J., International: Taxation and Foreign Direct Investment: The Experience of the Ecominics in Transition (1996), Bulletin for International Bureau of Fiscal Documentation, pp. 44-66 อ้างใน พนิต ธีรภาพวงศ์, ภาษีบริษัทข้ามชาติ (International Business Taxation), หน้า 46.

ต่างประเทศได้จัดตั้งบริษัท International Basic Economic Corporation (IBEC) เป็นสถาบันประเทศบริษัทลงทุน และจัดตั้งกองทุนรวม³

การซื้อขายหลักทรัพย์ในปี พ.ศ. 2496 เริ่มต้นโดยบริษัทจากต่างประเทศ 3 บริษัท ได้แก่ Houseman & Co., Ltd. บริษัท Siamerican Securities Ltd. และ บริษัท Z & R Investment and Consultants ได้เริ่มดำเนินการธุรกิจเป็นคนกลางในการซื้อขายหลักทรัพย์⁴ ต่อมา เนื่องจากการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีจำนวนน้อย ในปี 2505 จึงได้มีการจัดตั้ง ตลาดหุ้นกรุงเทพ (Bangkok Stock Exchange) ขึ้นในรูปแบบหุ้นส่วน และได้มีการจดทะเบียนตลาดหุ้นดังกล่าวเป็นบริษัทจำกัด ในปี 2506 โดยใช้ชื่อว่า บริษัท บางกอก สตีท็อก เอ็กซ์เชนจ์ (1963) จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีแหล่งกลางในการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายหุ้นหรือหลักทรัพย์ โดยทำหน้าที่เป็นตลาดรอง (Secondary Market) หรือตลาดซื้อขายหลักทรัพย์

หลังจากนั้นก็มีบริษัทค้าหลักทรัพย์ (Securities Companies) ขึ้นอีกหลายบริษัท เช่น Houseman & Co., Ltd. บริษัท Siamerican Securities Ltd. และ บริษัท Z & R Investment and Consultants เป็นต้น แต่ความสนใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ก็ยังคงมีมูลค่าน้อยอยู่ นับแต่ได้มีการจัดตั้งตลาดหุ้นกรุงเทพเป็นต้นมา การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหุ้นกรุงเทพเป็นไปอย่างไม่กว้างขวางนัก ในการเปิดดำเนินการวันแรกมีหลักทรัพย์ที่ขึ้นบัญชีเพียง 5 บริษัท ซึ่งต่อมาได้เพิ่มเป็น 43 หลักทรัพย์ ออกโดย 37 บริษัท แต่มีเพียง 7-8 หลักทรัพย์เท่านั้นที่มีการซื้อขายกันบ่อย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนให้ความสนใจน้อย และบริษัทมหาชนมีจำนวนไม่มาก ผู้ซื้อและผู้ขายมักจะทำการติดต่อซื้อขายกับแบบ Over-The-Counter Market คือการซื้อขายนอกตลาดหุ้นกรุงเทพ โดยต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2517 การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เงียบเหงามากจนแทบจะไม่มีหลักทรัพย์ให้ซื้อขายเลย กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีนโยบายที่จะยุบตลาดหุ้นกรุงเทพแล้วตั้งตลาดหุ้นใหม่ขึ้นแทน

³ ชนินทร์ พิทยาวิวิท, ตลาดการเงินในประเทศไทย (Financial Market in Thailand). (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินติง กวิพ, 2534), หน้า 387-390.

⁴ มารวย ผดุงสิทธิ์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต (กรุงเทพมหานคร: ไทยวิจัยและฝึกอบรม, 2548) หน้า 25.

ต่อมาในวันที่ 16 พฤษภาคม 2517* รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2517 ขึ้น ซึ่งต่อมาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เริ่มเปิดทำการซื้อขายหลักทรัพย์ ณ ห้องค้าหลักทรัพย์เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2518 โดยมีสภาพเป็นนิติบุคคล และเป็นสถาบันเอกชนซึ่งดำเนินการโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลกำไรมาแบ่งปันกัน

ในช่วงเริ่มแรกรัฐยกเว้นภาษีสำหรับการขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ฯ เนื่องจากในช่วงเริ่มต้นประชาชนยังไม่มีความมั่นใจ และเชื่อถือในการลงทุนในตลาดทุนมากนัก ทำให้มูลค่าการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มีปริมาณไม่มาก ดังนั้น รัฐบาล จึงต้องออกมาตราการเพื่อจูงใจให้นักลงทุนทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ เข้ามาลงทุนในตลาดทุนให้มากขึ้น โดยในช่วงแรกก่อนการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยขึ้นอย่างเป็นทางการนั้น รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะเพื่อศึกษาเรื่องนี้ โดยในปี พ.ศ. 2512 หลังจากรัฐบาลหารือกับกระทรวงการคลังและหน่วยงานอื่นของรัฐแล้ว เห็นว่า ควรต้องหาผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดตั้งตลาดทุนในประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยการแนะนำของธนาคารโลก จึงได้ติดต่อขอรับความช่วยเหลือจาก ดร. ซิดนีย์ เอ็ม. ร็อบบิ้นส์ ศาสตราจารย์ทางสาขาวิชาการเงินจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นิวยอร์ก

ศาสตราจารย์ร็อบบิ้นส์ได้ทำการสอบหาข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องของปัญหาการพัฒนาตลาดทุน สัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลต่างๆ รวมทั้งรวบรวมรายละเอียดหลักฐานข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่อมารายงานฉบับสมบูรณ์ของศาสตราจารย์ร็อบบิ้นส์ ก็ได้นำเสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2513

โดยประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในรายงานดังกล่าว ก็มีเรื่องการเพิ่มอุปสงค์อุปทานของตลาดทุนในประเทศไทยโดยการปรับปรุงแก้ไขประมวลรัษฎากร โดยเสนอแนะสิทธิประโยชน์ทางภาษีไว้ 2 แบบ คือ ให้แก่ตัวบริษัทที่ออกหุ้นขายแก่ประชาชน และแก่ผู้ถือหุ้นของบริษัทดังกล่าว ซึ่งสิทธิประโยชน์ดังกล่าวได้แก่

---

* ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 20 พฤษภาคม 2517 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

⁵ ซิดนีย์ เอ็ม. ร็อบบิ้นส์, A Capital Market in Thailand = ตลาดทุนในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 20-25.

- 1) ให้ยกเลิกภาษีกำไรจากการขายหลักทรัพย์ในบริษัทมหาชน และยอมให้หักผลขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์ได้ไม่เกินอัตราที่กำหนด
- 2) ยกเว้นภาษีรายได้จากเงินปันผลที่ได้รับจากบริษัทมหาชน บริษัทละไม่เกินจำนวนที่กำหนด ส่วนที่เกินกว่านั้นแต่ไม่เกินระดับหนึ่งจะได้รับสิทธิลดหย่อนในการเสียภาษี
- 3) ยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินปันผลที่ได้รับจากบริษัทมหาชน
- 4) ยกเว้นภาษีการโอนหุ้น เป็นต้น

ซึ่งต่อมาวันที่ 28 ธันวาคม 2517 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 21) แก้ไขความเหลื่อมล้ำในด้านการจัดเก็บภาษีการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทหุ้น หุ้นกู้ และพันธบัตร⁶

ข) ประวัติในการจัดเก็บภาษีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2521 ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดเก็บภาษีเงินได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเงินได้ที่ได้รับการยกเว้นจะต้องมาจากหลักทรัพย์ที่ถือครองเกินกว่า 6 เดือนขึ้นไป โดยรายละเอียดของกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) **แนวคิดในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**

ในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิวัติในสมัยนั้น ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 10 เพื่อยกเลิกการยกเว้นการเก็บภาษีเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ในทุกกรณี โดยเพิ่มเงื่อนไขในการยกเว้นเป็น "เงินได้จากการขายหรือโอนโดยมีค่าตอบแทน ซึ่งหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเฉพาะที่ได้ขายหรือโอนภายหลังหกเดือนนับแต่วันที่ได้หลักทรัพย์นั้น" โดยวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เนื่องจาก คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า บทบัญญัติและอัตราภาษีอากรของ

---

⁶ ชรินทร์ พิทยาวิวิธ, ตลาดการเงินในประเทศไทย (Financial Market in Thailand). หน้า 393.

ประมวลกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้ชัดเจน รัดกุม เป็นธรรมและให้การจัดเก็บเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) หลักการและวิธีการในการจัดเก็บภาษีเงินได้

รายละเอียดในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ได้กำหนดไว้ในประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 5) เรื่อง กำหนดวิธีการหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายและการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับการขายหรือโอนหลักทรัพย์ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2521 เป็นต้นไป รวมทั้งมีคำชี้แจงของกรมสรรพากร เรื่อง การหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับการขายหรือโอนหลักทรัพย์ ลงวันที่ 19 เมษายน 2521 โดยได้กำหนดหลักการในการจัดเก็บภาษีประเภทนี้ ไว้ดังต่อไปนี้

2.1) ภาระภาษีในเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ

ก) กรณีผู้มีเงินได้ที่ถือครองหลักทรัพย์ (หุ้นหรือหุ้นกู้) ที่ได้มาและขายหรือโอนไปภายหลังหกเดือนนับแต่วันที่ได้หลักทรัพย์นั้น ไม่ว่าจะได้หลักทรัพย์นั้นมาจากในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ ผู้มีเงินได้ไม่ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย และไม่ต้องยื่นรายการเสียภาษีเงินได้ โดยในการพิจารณาวันที่ได้หลักทรัพย์มา ให้พิจารณาวันที่ตกลงซื้อขายหรือโอนหลักทรัพย์ แต่ถ้าไม่ทราบวันซื้อหรือโอน ให้ถือวันที่จดทะเบียนโอน

ข) กรณีผู้มีเงินได้ที่ถือครองหลักทรัพย์ (หุ้นหรือหุ้นกู้) ที่ได้มาและขายหรือโอนไปน้อยกว่าหกเดือนนับแต่วันที่ได้หลักทรัพย์นั้น เงินได้ดังกล่าวเมื่อได้มา หากเป็นการขายโดยผ่านสมาชิกของตลาดหลักทรัพย์ สมาชิกมีหน้าที่ในการหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ทุกครั้งที่มีการจ่ายเงินได้ให้แก่ผู้ขายหรือผู้โอนหลักทรัพย์ที่มีเงินได้บุคคล โดยคำนวณเงินได้สำหรับหลักทรัพย์แต่ละครั้งที่ขายหรือโอนนั้น ทั้งนี้ การจ่ายเงินยังรวมถึงวิธีโอนบัญชี หักกลบหนี้ หรือวิธีอื่นใดที่มีผลทำนองเดียวกันในวันใด ให้ถือว่าได้มีการจ่ายเงินในวันนั้น

2.2) ภาวะภาษีเงินได้จากการขายหุ้นนอกตลาดหลักทรัพย์

ผู้ซื้อหรือผู้รับโอนหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนนอกตลาดหลักทรัพย์ มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายเมื่อมีการจ่ายเงินได้ให้แก่ผู้ขายหรือผู้โอนหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วนที่มีใช้นิติบุคคล โดยคำนวณจากเงินได้สำหรับหุ้นเป็นรายหุ้น ทั้งนี้ การจ่ายเงินยังรวมถึงวิธีโอนบัญชี หักกลบลงหุ้น หรือวิธีอื่นใดที่มีผลทำนองเดียวกันในวันใด ให้ถือว่าได้มีการจ่ายเงินในวันนั้น

หากกรณีเป็นการขายหรือโอนหุ้นหรือหุ้นกู้นอกตลาดหลักทรัพย์ฯ ผู้ซื้อหรือผู้รับโอนซึ่งเป็นผู้จ่ายเงินมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้เช่นเดียวกับการขายในตลาดหลักทรัพย์ฯ โดยคำนวณหักภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากเงินส่วนที่เหลือจากราคาหรือค่าตอบแทนที่ซื้อหรือรับโอนจากผู้ขายหรือผู้โอน หักด้วยค่าซื้อหรือค่ารับโอนของผู้ขายหรือผู้โอน เป็นรายหุ้นที่มีกำไรเท่านั้น จะนำขาดทุนของหุ้นอื่นหรือค่าใช้จ่ายนอกจากนี้มาหักอีกไม่ได้

อนึ่ง หากเป็นหลักทรัพย์ประเภทอื่นที่ไม่ใช่หุ้นหรือหุ้นกู้ ไม่ว่าจะเป็นหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ เช่น พันธบัตร ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น หรือตราสารอื่น เงินได้ดังกล่าวเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้จ่ายเงินซื้อหรือผู้รับโอนไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย แต่ผู้ขายหรือผู้โอนต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปยื่นรายการและคำนวณเพื่อเสียภาษีปลายปีด้วย

สุดท้าย เมื่อถึงสิ้นปีที่ต้องยื่นแบบรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้ ผู้มีเงินได้ต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปรวมคำนวณเพื่อชำระภาษีตามปกติ ทั้งนี้ เงินภาษีที่ได้หัก ณ ที่จ่ายไว้แล้วให้ถือเป็นเครดิตในการคำนวณภาษีเงินได้ แต่หากภาษีที่หักไว้ ณ ที่จ่ายนั้นมีจำนวนเกินกว่าจำนวนภาษีที่ต้องเสียเมื่อยื่นรายการเสียภาษี ผู้มีเงินได้มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนได้ภายใน 3 ปีนับแต่วันสิ้นปีที่ถูกหักภาษีเกินไป และอาจได้รับดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ได้รับคืนตั้งแต่วันที่ถัดจากวันครบระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่สิ้นกำหนดเวลาการยื่นแบบเสียภาษี ในอัตราร้อยละ 0.625 ต่อเดือน (หรือ ร้อยละ 7.5 ต่อปี)

2.3) วิธีการคำนวณภาษีหัก ณ ที่จ่าย

ในการคำนวณภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายมีการแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 รอบได้แก่

ก) กรณีที่ซื้อขายหรือโอนหลักทรัพย์ (หุ้นหรือหุ้นกู้) ในตลาดหลักทรัพย์ฯ และเงินได้นั้นจ่ายตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2521 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2522 ให้คำนวณหักภาษีตามอัตราในบัญชีอัตราภาษีเงินได้สำหรับบุคคลธรรมดาหรือจะเลือกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 10 ของเงินได้ก็ได้

โดยการคำนวณภาษีหัก ณ ที่จ่ายนั้น กรมสรรพากรได้กำหนดให้คำนวณภาษีจากกำไรที่ได้รับจากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ (หุ้นหรือหุ้นกู้) แต่ละครั้ง โดยในการคำนวณกำไรให้กระทำโดยนำราคาหรือมูลค่าที่ได้จากการขายหรือโอนหุ้นหรือหุ้นกู่หักด้วยราคาซื้อหรือมูลค่าในการรับโอนหุ้น กับค่านายหน้าและค่าดอกเบี้ยเฉพาะที่จ่ายให้แก่สมาชิกของตลาดหลักทรัพย์ฯ โดยเฉลี่ยเป็นรายหุ้นหรือหุ้นกู่

ข) กรณีที่ซื้อขายหรือโอนหลักทรัพย์ (หุ้นหรือหุ้นกู้) ในตลาดหลักทรัพย์ฯ และเงินได้นั้นจ่ายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2522 เป็นต้นไป ให้คำนวณหักภาษีตามอัตราในบัญชีอัตราภาษีเงินได้สำหรับบุคคลธรรมดา

ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายต้องนำภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายไปส่ง ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือเขตท้องที่ หรือกองคลัง กรมสรรพากร ภายใน 7 วันนับแต่วันสิ้นเดือนของเดือนที่จ่ายเงินได้

อนึ่ง หากเป็นหลักทรัพย์ประเภทอื่นที่ไม่ใช่หุ้นหรือหุ้นกู้ ไม่ว่าจะในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ เช่น พันธบัตร ใบสำคัญแสดงสิทธิในการซื้อหุ้น หรือตราสารอื่น เงินได้ดังกล่าวเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้จ่ายเงินซื้อหรือผู้รับโอนไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย แต่ผู้ขายหรือผู้โอนต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปยื่นรายการและคำนวณเพื่อเสียภาษีปลายปีด้วย

2.4) การยื่นรายการแบบเพื่อชำระภาษีปลายปี

ผู้มีเงินได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ แม้ว่าจะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้แล้วแต่ผู้มีเงินได้ยังคงมีหน้าที่ในการยื่นรายการเงินได้พึงประเมินที่ได้รับในระหว่างปีภาษีที่ล่วงมาแล้วพร้อมกับชำระภาษี (ถ้ามี) ภายในเดือนมีนาคม ของปีถัดไป โดยการคำนวณเพื่อเสียภาษีนี้สามารถแยกช่วงเวลาออกได้ 2 ช่วงคือ

ก) กรณีที่ซื้อขายหรือโอนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ และเงินได้นั้นจ่ายตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2521 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2522 ผู้มีเงินได้มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 10 ของเงินหรือประโยชน์ที่ได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ตลอดปีภาษีหลังจากหักค่าใช้จ่าย (ตามที่มิกำหนด) โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณกับเงินได้พึงประเมินอื่นก็ได้

โดยในแบบแสดงเงินได้ในปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว โดยแสดงเงินหรือประโยชน์ที่ได้จากการขายหรือโอนหุ้นหรือหุ้นกู้และหลักทรัพย์อื่น ที่ได้ขายหรือโอนไปทั้งหมดทุกครั้งในตลาดหลักทรัพย์ฯ ไม่ว่าจะการขายหรือโอนนั้นจะมีกำไรหรือขาดทุน

ข) กรณีที่ซื้อขายหรือโอนหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ และเงินได้นั้นจ่ายตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2522 เป็นต้นไป ผู้มีเงินได้ต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปรวมกับเงินได้พึงประเมินอื่นและนำไปคำนวณภาษีเงินได้ตามปกติ

โดยค่าใช้จ่ายที่สามารถหักได้นั้น คือทุนและผลขาดทุนเนื่องจากการที่ผู้มีเงินได้ขายหรือโอนหลักทรัพย์อื่นๆ ในตลาดหลักทรัพย์ฯ ในปีภาษีนั้น (ผลขาดทุน ได้แก่ ส่วนที่ทุนสำหรับหลักทรัพย์นั้นเกินกว่าเงินได้หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์นั้น เฉพาะที่ได้ขายหรือโอนตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2521 เป็นต้นไป

แต่หากผู้มีเงินได้เลือกที่จะนำเงินได้ไปรวมคำนวณภาษีกับเงินได้อย่างอื่น ต้องนำกำไรที่ได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์ไปรวมคำนวณเท่านั้น ไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกจากทุนได้ ทั้งนี้ เงินภาษีที่ได้หัก ณ ที่จ่ายไว้แล้วให้ถือเป็นเครดิตในการคำนวณภาษีเงินได้ แต่หากภาษีที่หักไว้ ณ ที่จ่ายนั้นมีจำนวนเกินกว่าจำนวนภาษีที่ต้องเสียเมื่อยื่นรายการเสียภาษี ผู้มีเงินได้มีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนได้ภายใน 3 ปีนับแต่วันสิ้นปีที่ถูกหักภาษีเกินไป และอาจได้รับ

ดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ได้รับคืนตั้งแต่วันถัดจากวันครบระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่สิ้นกำหนดเวลาการยื่นแบบเสียภาษี ในอัตราร้อยละ 0.625 ต่อเดือน (หรือ ร้อยละ 7.5 ต่อปี)

3) ผลกระทบและสาเหตุในการยกเลิกมาตรการการเก็บภาษีเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงมาตรการจัดเก็บภาษีผลกำไรจากทุนดังกล่าว ทำให้ราคาหลักทรัพย์มีความผันผวนมาก และมูลค่าการซื้อขายแต่ละเดือนลดต่ำลงโดยลำดับ ทำให้สุดท้ายในช่วงปลายปี พ.ศ. 2521 กระทรวงการคลังได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีผลกำไรจากทุนดังกล่าว โดยเปลี่ยนเป็นเก็บภาษีการค้าจากการขายหลักทรัพย์แทน ซึ่งบริษัทสมาชิกยินยอมที่จะรับภาระภาษีการค้าดังกล่าวแทนผู้ลงทุน⁷ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากมาตรการดังกล่าวโดยการคาดคะเน หากแยกเป็นรายผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วอาจจะแยกออกมาได้ดังนี้⁸

ก) ในด้านรัฐบาล อาจมุ่งหวัง

- เพื่อหารายได้นำมาใช้จ่ายบำรุงประเทศ
- เพื่อให้ตลาดหลักทรัพย์ มีความเจริญเติบโตในขอบเขตที่เหมาะสม คือ เป็นแหล่งสะสมทุนระยะยาวที่ถูกต้องแท้จริงมากกว่าเป็นแหล่งเก็งกำไรอย่างเดียว
- เพื่อเก็บภาษีทางตรงจากผู้มีเงินได้ซึ่งผลักภาระได้ยากเพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการลดช่องว่างระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจน

⁷ มารวย ผดุงสิทธิ์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต หน้า 30.

⁸ ไพจิตร วิจารณ์านิช, "การเสียภาษีเงินได้จากการขายหรือโอนหลักทรัพย์," สรรพากรสาสน์ (2522): 44-51.

ข) ในด้านตลาดหลักทรัพย์ฯ

- อาจเป็นการทำให้ตลาดซบงักงันได้
- อาจทำให้ความเจริญเติบโตของตลาดช้ากว่าที่ควร
- อาจทำให้แหล่งหาเงินลงทุนน้อยลง
- อาจทำให้มีการซื้อขายหุ้นนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ มากขึ้น

ค) ในด้านสมาชิกของตลาดหลักทรัพย์ฯ

- มีภาระงานมากขึ้น
- ลูกค้ายาจน้อยลง
- ค่าใช้จ่ายบริหารอาจมากขึ้น
- รายได้อาจน้อยลง

ง) ในด้านผู้ซื้อขายหุ้นหรือผู้ลงทุน

- ได้กำไรน้อยลง เพราะถูกเก็บภาษีไปบางส่วน
- เกิดการลังเลและขาดความมั่นใจในการลงทุนซื้อหลักทรัพย์ฯ
- เก็งกำไรยากขึ้น เพราะนอกจากจะต้องวิเคราะห์ด้านอื่นๆ เช่น ผลประโยชน์ที่จะได้จากการขายหุ้นแล้ว ยังต้องวิเคราะห์ผลกระทบของภาษีด้วย
- กลัวความลับในความมั่งมีที่แท้จริงหรือที่ปลอมจะถูกเปิดเผย
- ไม่ต้องการให้รายการซื้อขายหุ้นปรากฏในแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้ที่ต้องยื่นต่อกรมสรรพากร

โครงสร้างภาษีอากรในปัจจุบัน

เพื่อประโยชน์ในการวิจัย ผู้วิจัยขอแบ่งโครงสร้างภาษีอากรของไทยเป็นประเภทสำคัญๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การแบ่งตามประเภทของผู้มีหน้าที่เสียภาษีโดยจำกัดประเภทเพียงภาษีทางตรง ซึ่งมีลักษณะที่ผู้เสียภาษีเป็นผู้รับภาระในภาษีนั้น ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีที่เก็บจากผลได้จากทุน (ในต่างประเทศ) ซึ่งต่างจากภาษีทางอ้อมซึ่งผู้เสียภาษีอาจไม่ได้รับภาระในภาษีนั้นเนื่องจากสามารถผลักภาระไปยังบุคคลอื่นได้ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต เป็นต้น⁹ สำหรับภาษีทางตรงของประเทศไทยที่จะกล่าวต่อไปนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล

3.1 บุคคลธรรมดา¹⁰

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีหลักการจัดเก็บจากเงินได้ทุกประเภท เงินได้ใดได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีต้องมีกฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ โดยเงินได้ที่ต้องเสียภาษีกฎหมายจำแนกเป็น 8 ประเภท ซึ่งครอบคลุมเงินได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเงินได้น่าจะได้อาจได้มาโดยน้ำพักน้ำแรง* (Earned Income) หรือเป็นเงินได้ที่ได้มาโดยไม่ต้องใช้น้ำพักน้ำแรง (Unearned Income) และรวมตลอดถึงเงินได้ที่เกิดจากการลงทุนในทรัพย์สิน (Capital Gains) ด้วย เว้นแต่จะมีบทกำหนดยกเว้นหรือมีข้อจำกัดขอบเขตในการเสียภาษีไว้โดยเฉพาะ

⁹ พนิต ธีรภาพวงศ์, ภาษีบริษัทข้ามชาติ (International Business Taxation). หน้า 21.

¹⁰ ไพจิตร โรจนวานิช, ชุมพร เสนไสย และ สาโรช ทองประคำ, ภาษีสรรพากร. (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิชย์ (กรุงเทพ), มกราคม 2546), หน้า 1-001 – 1-057.

* หมายถึง เงินได้ที่ต้องใช้แรงงานเข้าแลก และเงินที่ได้มานั้นไม่เป็นการยืมยืมถาวร เพราะหากผู้มีเงินได้ป่วยเจ็บจำนวนเงินได้นั้นอาจลดลงหรือไม่ได้รับ แต่เงินได้ที่มีได้มาจากน้ำพักน้ำแรงนั้นให้ผลประโยชน์ที่มั่นคงมากกว่าและยังสามารถเป็นมรดกตกทอดได้อีก ดังนั้น จึงมีการแบ่งแยกประเภทเพื่อเสียภาษีแตกต่างกัน (บรรหาร บัณฑุกุล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 32)

3.1.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

ผู้มีเงินได้ที่อยู่ในข่ายต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น แบ่งได้ออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้¹¹

1) บุคคลธรรมดา คือบุคคลที่มีชีวิต หากมีเงินได้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่ประมวลรัษฎากร กำหนดไว้ ก็มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยในกรณีสามีภริยา ต่างฝ่ายต่างมีเงินได้และความเป็นสามีภริยามีอยู่ร่วมกันตลอดปีภาษี กฎหมายกำหนดให้ถือเอา เงินได้ของภริยาเป็นเงินได้ของสามี เว้นแต่ในกรณีถ้าภริยามีเงินได้ตามมาตรา 40 (1) อันเนื่องมาจากเงินเดือน ภริยาจะเลือกแยกเสียภาษีต่างหากสำหรับเงินได้ประเภทนี้ได้ ส่วนเงินได้อื่น ต้องถือเป็นเงินได้ของสามี

2) ผู้ถึงแก่ความตาย หมายถึง บุคคลธรรมดาที่มีเงินได้ถึงเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษี แต่ถึงแก่ความตายก่อนถึงกำหนดเวลายื่นรายการเงินได้ ดังนั้น เมื่อเป็นการตายในระหว่างปีภาษีหรือ ตายก่อนถึงกำหนดการยื่นแบบเสียภาษี แต่โดยที่ความตายทำให้สภาพบุคคลสิ้นสุดลง ประมวล รัษฎากรจึงกำหนดให้ผู้จัดการมรดก หรือทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกของผู้ถึงแก่ความ ตาย แล้วแต่กรณีเป็นบุคคลผู้มีหน้าที่ในการยื่นรายการแทนผู้ถึงแก่ความตาย* ทั้งนี้ เฉพาะในปีที่ ถึงแก่ความตายตามเพียงปีเดียว ส่วนในปีต่อไป หากมีเงินได้จากกองทรัพย์สินของผู้ตายที่ยังมีได้

¹¹ กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2550. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2550) หน้า 9-11.

* **มาตรา 57 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร** บัญญัติว่า "ถ้าผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง ถึงแก่ความตายเสียก่อนที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง หรือก่อนที่ผู้แทน โดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ได้ปฏิบัติตามมาตรา 57 ให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการมรดก หรือ ทายาท หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกแล้วแต่กรณี ปฏิบัติแทน และโดยเฉพาะในการยื่นรายการ เงินได้พึงประเมินของผู้ตายนั้น ให้รวมเงินได้พึงประเมินของผู้ตายและของกองมรดกที่ได้รับตลอด ปีภาษีที่ผู้นั้นถึงแก่ความตายเป็นยอดเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นทั้งสิ้น

สำหรับในปีต่อไป ถ้ากองมรดกของผู้ตายยังมีได้แบ่งและมีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีที่ ล่วงมาแล้วเกินจำนวนตามมาตรา 56 (1) ให้ผู้จัดการมรดกหรือทายาทหรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สิน มรดก แล้วแต่กรณี มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในส่วนนี้ในชื่อกองมรดกของผู้ตาย"

แบ่งทายาทก็ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ในนามของผู้ตายอีก แต่ต้องเสียภาษีเงินได้ในนามของกองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง¹² ซึ่งตามหลักกฎหมายทั่วไป บุคคลที่ถึงแก่ความตายย่อมจะหมดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แต่สำหรับการเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร ความตายไม่ทำให้ภาระหน้าที่ในการเสียภาษีหมดไป

3) กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง กองมรดกไม่มีสถานภาพเป็นบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นแต่เพียงกองทรัพย์สินของผู้ตายซึ่งประมวลรัษฎากรถือเป็นหน่วยเสียภาษีเช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนสามัญ และคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล โดยกองมรดกนี้มีหน้าที่เป็นผู้เสียภาษีเงินได้ต่างหากจากผู้ตายและจากทายาทเฉพาะสำหรับปีภาษีถัดจากปีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หากกองมรดกนั้นยังไม่ได้แบ่งให้กับทายาทคนใดคนหนึ่งโดยเด็ดขาด และกองมรดกนั้นยังก่อให้เกิดเงินได้พึงประเมินถึงเกณฑ์ที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ กฎหมายก็ถือว่ากองมรดกดังกล่าวเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย โดยให้ผู้จัดการมรดกหรือทายาทหรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สินมรดก แล้วแต่กรณี มีหน้าที่กระทำการแทน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 กำหนดว่า เมื่อบุคคลใดตาย มรดกย่อมตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกตาย แต่ตามประมวลรัษฎากรกำหนดว่า ตราบใดที่ยังไม่มีการแบ่งทรัพย์สินมรดก และทรัพย์สินในกองมรดกก่อให้เกิดรายได้ เงินได้นั้นถือเป็นเงินได้ของกองมรดกอันจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

4) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีชื่อนิติบุคคล หรือ คณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล โดยห้างหุ้นส่วนสามัญ หมายถึง บุคคลธรรมดาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น ส่วนคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล มีลักษณะเหมือนกับห้างหุ้นส่วนสามัญแต่คงแตกต่างกันเพียงเรื่องวัตถุประสงค์ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ในการแบ่งปันกำไรที่จะพึงได้แต่กิจการที่ทำร่วมกัน โดยห้างหุ้นส่วน หรือ คณะบุคคลนี้ต้องไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เมื่อห้างหุ้นส่วนและคณะบุคคลเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแล้ว ผู้เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลก็ไม่ต้องยื่นรายการเสียภาษีเงินได้นั้นซ้ำอีก

¹² มาลี แสงเทพ, "ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย : โครงสร้างและปัจจัยที่มีผลกระทบ" (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 36.

3.1.2 เงินได้พึงประเมินและอำนาจในการจัดเก็บ

มาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ได้กำหนดนิยามของคำว่า "เงินได้พึงประเมิน" ได้ดังนี้ "เงินได้อันเข้าลักษณะพึงเสียภาษีในหมวดนี้ เงินได้ที่กล่าวนี้ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับ ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงิน หรือผู้อื่นออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 40 และเครดิตภาษีตามมาตรา 47 ทวิ ด้วย"

เพื่อเป็นหลักอ้างอิงในการจัดเก็บภาษีจากเงินได้ประเมินตามนิยามดังกล่าวข้างต้น ผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีจำเป็นต้องพิจารณาถึงแหล่งที่มาของเงินได้นั้น ว่ารัฐที่จะจัดเก็บภาษีนั้นมีสิทธิที่จะจัดเก็บภาษีผู้มีหน้าที่เสียภาษีนั้นหรือไม่ โดยแหล่งที่มาของเงินได้พึงประเมินสามารถแบ่งออกได้เป็นเงินได้จากแหล่งในประเทศและแหล่งเงินได้จากนอกประเทศ โดยในการที่จะพิจารณาว่าผู้มีเงินได้ต้องนำเงินได้จากแหล่งใดมาเสียภาษีให้แก่รัฐใด จำต้องพิจารณาถึงขอบเขตแห่งอำนาจรัฐในการจัดเก็บภาษีซึ่งมีหลักการจัดเก็บอยู่ 2 ประเภทได้แก่ **หลักถิ่นที่อยู่** (Residence Principle) และ**หลักแหล่งเงินได้** (Source Principle) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **หลักถิ่นที่อยู่ (Residence Principle)** หลักการนี้จะจัดเก็บภาษีจากตัวบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐผู้จัดเก็บในฐานะที่มีภูมิลำเนาที่อยู่ปกติ (หรือหลักสัญชาติในบางประเทศ) ซึ่งจะครอบคลุมไปถึงการจัดเก็บต่อตัวบุคคลทั้งในและนอกประเทศตามหลักเงินได้ทั่วโลก (Worldwide Income Tax) หรือบางครั้งเรียกว่า ภาระในการเสียภาษีโดยไม่จำกัด (Unlimited Tax Liability) ซึ่งหากบุคคลผู้อยู่ในประเทศไทยถึง 180 วันในปีภาษีใด (หรืออาจมากกว่าหรือน้อยกว่าตามอนุสัญญาเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อนที่ประเทศไทยทำไว้กับประเทศอื่น) กฎหมายถือว่าเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยในปีภาษีนั้น นอกจากจะมีหน้าที่จะต้องเสียภาษีเงินได้จากแหล่งเงินได้ที่เกิดในประเทศไทยแล้ว หากมีเงินได้เกิดจากแหล่งเงินได้นอกประเทศไทย ถ้าได้นำเงินได้นั้นเข้ามาในประเทศไทย ก็มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทยสำหรับเงินได้ที่นำเข้ามาในปีภาษีที่อยู่ในประเทศไทย

2) **หลักแหล่งเงินได้ (Source Principle)** หลักการนี้จะจัดเก็บจากฐานะความเป็นเจ้าของทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินที่มีอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้จัดเก็บภาษีซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับ

ตัวบุคคล (Impersonal Criteria) และจะถูกจำกัดเฉพาะในอาณาเขตของรัฐนั้นเท่านั้น โดยบางครั้งเรียกว่า ภาวะในการเสียภาษีโดยจำกัด (Limited Tax Liability) โดยบุคคลผู้ใดก็ตามไม่จำกัดเชื้อชาติหรือสัญชาติ หากมีเงินได้ที่ต้องเสียภาษีอันเกิดจากแหล่งเงินได้ในประเทศไทย ต้องมีหน้าที่เสียภาษีในประเทศไทยทั้งสิ้น ไม่ว่าผู้มีเงินได้นั้นจะเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่ก็ตาม

ทั้งนี้ มาตรา 41 แห่งประมวลรัษฎากร* ได้กำหนดประเภทแหล่งเงินได้และหลักเกณฑ์ในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดาไว้ดังต่อไปนี้

2.1) เงินได้จากแหล่งภายในประเทศ คือ เงินได้ที่เกิดขึ้น หรือสืบเนื่องมาจากผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากรในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วที่เกิดจากแหล่งเงินได้ในประเทศไทย ไม่ว่าผู้มีเงินได้นั้นจะเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าเงินได้นั้นจะจ่ายในหรือนอกประเทศไทยมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทย เมื่อเงินได้พึงประเมินนั้นเกิดขึ้นเนื่องจาก กรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้

1.1) หน้าที่งานที่ทำในประเทศไทย โดยเงินได้นี้อาจเกิดขึ้นเนื่องมาจากการจ้างแรงงาน บริการส่วนบุคคล หรือหน้าที่งานใดๆ ของผู้มีเงินได้ที่ปฏิบัติงานในประเทศไทย

1.2) กิจการที่ทำในประเทศไทย โดยผู้มีเงินได้อาจจะไม่ได้เข้ามาในประเทศไทยเลยก็ได้ เช่น เปิดกิจการในประเทศไทยแล้วมีเงินได้ที่ได้รับจากการทำกิจการในประเทศไทย

---

* มาตรา 41 ผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 ในปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว เนื่องจากหน้าที่งาน หรือกิจการที่ทำในประเทศไทย หรือเนื่องจากกิจการของนายจ้างในประเทศไทย หรือเนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย ต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ไม่ว่าเงินได้นั้นจะจ่ายในหรือนอกประเทศ

ผู้อยู่ในประเทศไทยมีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 ในปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว เนื่องจากหน้าที่งานหรือกิจการที่ทำในต่างประเทศ หรือเนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ ต้องเสียภาษีเงินได้ตามบทบัญญัติในส่วนนี้เมื่อนำเงินได้พึงประเมินนั้นเข้ามาในประเทศไทย

ผู้ใดอยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะ รวมเวลาทั้งหมดถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันในปีภาษีใด ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้อยู่ในประเทศไทย

1.3) กิจการของนายจ้างในประเทศไทย โดยผู้ที่มีเงินได้ได้รับเนื่องในการปฏิบัติงานให้แก่กิจการให้แก่ นายจ้างในประเทศไทยของนายจ้างที่อยู่ในประเทศไทย โดยนายจ้างในประเทศไทยเป็นผู้จ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้มีเงินได้ โดยแหล่งเงินได้นี้ แม้ว่าผู้มีเงินได้จะต้องไปทำหน้าทำงานในต่างประเทศก็ต้องถือว่าแหล่งเงินได้ที่เกิดในประเทศไทย เงินได้ที่ลูกจ้างได้รับจากนายจ้างในประเทศไทยจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย เว้นแต่เป็นการปฏิบัติงานในต่างประเทศให้นายจ้างในประเทศไทยแต่เป็นการปฏิบัติงานให้กิจการที่อยู่นอกประเทศของนายจ้างในประเทศไทย เช่นนี้ เงินได้ดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นแหล่งเงินได้ในประเทศไทย

1.4) ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย โดยเงินได้ประเภทนี้ ไม่ว่าจะเป็ดอกผลของทรัพย์สิน หรือเกิดจากตัวทรัพย์สินนั้นเอง เช่น ค่าเช่า ดอกเบี้ย เงินปันผล หรือได้จากการขายทรัพย์สิน ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทย

2.2) เงินได้จากแหล่งนอกประเทศ ผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากรในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วเกิดจากแหล่งภาษีเงินได้นอกประเทศไทย มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทยก็ต่อเมื่ออยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก) ต้องเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยในปีภาษีนั้นชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะเวลา รวมทั้งหมดถึง 180 วัน และ

ข) มีเงินได้พึงประเมินเนื่องจาก

2.1) หน้าทำงานที่ทำในต่างประเทศ หรือ

2.2) กิจการที่ทำในต่างประเทศ หรือ

2.3) ทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ

ค) นำเงินได้นั้นเข้ามาในประเทศไทย โดยนำเงินได้พึงประเมินที่เกิดขึ้นในปีภาษีที่ผู้มีเงินได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทยเข้ามาในประเทศไทยในปีเดียวกัน แต่ถ้านำเงินได้พึงประเมินของปีก่อนๆ เข้ามา ก็ไม่เข้าข่ายต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาบางกรณี ถ้าเกี่ยวข้องกับบุคคลของบางประเทศที่มี อนุสัญญาภาษีซ้อน หรือความตกลงเพื่อป้องกันการเก็บภาษีซ้ำซ้อนกับประเทศ

ไทย จำเป็นต้องพิจารณาถึงความ ตกลงหรืออนุสัญญาว่าด้วยการเว้นการเก็บภาษีซ้อนระหว่าง ประเทศไทยได้ทำความตกลงไว้ด้วย¹³

ในกรณีเงินได้จากการขายหุ้นนั้นมีแนวความคิดและคำพิพากษาศาลฎีกา รับรองว่า “ใบหุ้น” เป็นทรัพย์สิน¹⁴ ดังนั้น หากบุคคลทำการซื้อขายหุ้นของบริษัทในประเทศไทยแม้ว่า จะเป็นการซื้อขายในต่างประเทศก็ย่อมต้องเสียภาษีในประเทศ โดยจะต้องเสียภาษีจากส่วนต่าง กำไรนั้นไม่ว่าเงินได้นั้นจะได้จ่ายในประเทศหรือนอกประเทศ แต่ในทางกลับกันหากบุคคลซื้อขาย หุ้นของบริษัทต่างประเทศแม้กระทำในประเทศไทยก็ไม่เข้าข่ายต้องเสียภาษีในประเทศไทย โดยมี แนวความคิดสนับสนุนโดย อาจารย์อวยพร ตันละมัย ที่ได้ให้ความเห็นว่า “การขายหุ้นของบริษัท ไทยถือว่าเป็นเงินได้เนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย แม้ว่าเป็นการขายในต่างประเทศก็ตาม เพราะใบหุ้นเป็นเพียงหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของบริษัท เมื่อทรัพย์สินซึ่งเป็นที่มาแห่งสิทธิอยู่ใน ประเทศไทย การขายสิทธินั้นก็ต้องถือว่าเป็นการขายทรัพย์สินในประเทศไทย และการโอนหุ้นที่ สมบูรณ์ใช้ยันบุคคลภายนอกได้ต้องเข้ามาจดทะเบียนในประเทศไทย นอกจากนี้ หากถือว่าใบหุ้น ที่นำไปต่างประเทศเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ เงินได้อื่นที่เกิดจากหุ้นเช่นเงินปันผลก็ต้องถือเป็นเงินได้อื่นเกิดจากทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศด้วย”¹⁵

ทั้งนี้มีแนวคำวินิจฉัยในหนังสือตอบข้อหารือของกรมสรรพากรที่ กค. 0802/9050 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2533 ที่ยืนยันในหลักการดังกล่าวว่า การที่บุคคลธรรมดาซึ่งอยู่ใน ประเทศฮ่องกง ขายหุ้นของตนที่มีอยู่ในบริษัท จำกัด ที่อยู่ในประเทศไทยเข้าลักษณะเป็นผู้มีเงิน ได้พึงประเมิน อันอยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย ตามมาตรา 41 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลรัษฎากร โดยกำไรจากการขายหุ้น (ราคาขายหักด้วยราคาซื้อ) เข้าลักษณะ เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร ดังนี้

1. บริษัทฯ ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินดังกล่าว จึงมีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร

¹³ กรมสรรพากร. อนุสัญญาภาษีซ้อน[Online]. แหล่งที่มา <http://www.rd.go.th/publish/552.0.html> [24 กันยายน 2551].

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6304/2538

¹⁵ อวยพร ตันละมัย, “แหล่งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา,” *สรรพากรศาสตร์* 28 (พฤษภาคม – มิถุนายน 2528): 38.

2. ผู้มีเงินได้จากการขายหุ้นดังกล่าว มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการ (ภ.ง.ด. 90) โดยนำเงินได้พึงประเมินที่ได้รับไปรวมคำนวณเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป ผู้มีเงินได้สามารถนำภาษีที่ถูกต้อง ณ ที่จ่ายไว้ตามมาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร มาเครดิตหักออกได้ แต่ไม่อาจเลือกเสียภาษีตามมาตรา 48(3) แห่งประมวลรัษฎากรได้ และโดยที่ผู้มีเงินได้ดังกล่าวอยู่ในต่างประเทศ หากมิได้ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีโดยตนเองแล้ว ก็ให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการกิจการอันก่อให้เกิดเงินได้จากการขายหุ้นนั้นยื่นแบบแสดงรายการ และเป็นตัวแทนในการชำระภาษีแทน ทั้งนี้ตามมาตรา 57 แห่งประมวลรัษฎากร

แต่ก็มีความเห็นในทางตรงกันข้ามโดยอาจารย์อาภรณ์ นารถดิเรก ที่เห็นว่า กรณีที่ที่ชาวต่างประเทศเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทไทย ได้ขายหุ้นและชำระค่าหุ้นในต่างประเทศ ไม่ถือว่าเป็นเงินได้เนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทยจึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ให้แก่ประเทศไทย เพราะถือว่าหุ้นดังกล่าวไม่ใช่ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย แต่ถ้ามีการจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นในต่างประเทศ ต้องเสียภาษีเงินได้โดยผู้จ่ายเป็นผู้หักภาษี ณ ที่จ่าย ซึ่งเป็นไปตามแนวในหนังสือตอบข้อหารือกรมสรรพากรที่ กค 0802/10932 ลงวันที่ 6 กันยายน 2528 ซึ่งวินิจฉัยว่า การขายหน่วยลงทุนของกองทุนรวมไทยโดยขายในต่างประเทศและมีการส่งตราสารมาทำการโอนหน่วยลงทุน ณ ที่ทำการของบริษัทหลักทรัพย์กองทุนรวม จำกัดในประเทศไทย ซึ่งผู้มีเงินได้เป็นผู้อยู่ในต่างประเทศ เงินได้จากการขายหน่วยลงทุนดังกล่าวไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ในประเทศไทย¹⁶

¹⁶ วงศ์สิทธิ ติรวรกุล, "ภาระภาษีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้", หน้า 44.

3.1.3 ประเภทของเงินได้พึงประเมิน

เงินได้พึงประเมินที่ต้องนำมาคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หากแบ่งประเภทตามลักษณะการได้มาของเงินได้อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทดังต่อไปนี้

1) เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน หรือหน้าที่การงานที่ทำให้ (มาตรา 40 (1) และ 40 (2) แห่งประมวลรัษฎากร)

เช่น เงินเดือน โบนัส ซึ่งเป็นตามเงินได้ที่นายจ้างให้แก่ลูกจ้างเนื่องจากการจ้างแรงงาน ตามมาตรา 40 (1) แห่งประมวลรัษฎากร หรือเป็นกรณีเงินได้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานของผู้มีเงินได้โดยมุ่งถึงผลสำเร็จของงานเป็นตัวก่อให้เกิดเงินได้ ตามมาตรา 40 (2) แห่งประมวลรัษฎากร เช่น ค่านายหน้า เป็นต้น ซึ่งเงินได้ประเภทนี้จัดเป็นเงินได้ประเภทเงินได้จากน้ำพักน้ำแรง (Earned Income)

ส่วนกรณีการที่บริษัทแจกหุ้น หรือขายหุ้นของบริษัทในราคาต่ำกว่าราคาตลาดให้แก่พนักงาน ลูกจ้าง กรรมการ ที่ปรึกษาหรือบุคคลผู้รับทำงานให้บริษัท มีแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 28/2538 กำหนดว่า บุคคลดังกล่าวได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร จึงต้องนำไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษีที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้นไม่ว่าหุ้นดังกล่าวจะมีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการจำหน่ายจ่ายโอน และไม่ว่าหุ้นดังกล่าวจะเป็นหุ้นที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยพิจารณาจำนวนเงินได้พึงประเมินของมูลค่าหุ้นในขณะที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้นนั้น ซึ่งอาจแบ่งวิธีการกำหนดราคาได้เป็น กรณีเป็นหุ้นที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือไม่ และหุ้นดังกล่าวมีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป (Public Offering) หรือไม่ โดยสำหรับจำนวนเงินได้พึงประเมิน ให้ถือตามมูลค่าหุ้น ดังนี้

1. ในวันที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้นดังกล่าว เป็นหุ้นที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

(1) หากหุ้นดังกล่าวมีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป (Public Offering) ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป

(2) หากหุ้นดังกล่าวไม่มีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป (Public Offering) ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับราคาเฉลี่ยในตลาดหลักทรัพย์ในเดือนที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้น

2. ในวันที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้นดังกล่าว เป็นหุ้นที่ไม่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

(1) หากหุ้นดังกล่าวมีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป (Public Offering) ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป

(2) หากหุ้นดังกล่าวไม่มีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป (Public Offering) ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับมูลค่าทางบัญชีในรอบระยะเวลาบัญชีก่อนรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้น

ส่วนกรณีที่บริษัทแจกใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นสามัญ มีแนวคำวินิจฉัยในหนังสือตอบข้อหารือที่ กค 0802/06324 ลงวันที่ 18 เมษายน 2538 ว่าใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นสามัญของบริษัทฯ ที่ออกให้ฟรีเป็นการเฉพาะตัว ไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ และไม่มีการจำหน่ายให้ประชาชนทั่วไป เช่นเดียวกับใบสำคัญแสดงสิทธิทั่วไป กรรมการ พนักงานของบริษัทฯ จึงยังมิได้รับเงินได้พึงประเมินในวันที่ได้รับใบสำคัญแสดงสิทธิฯ แต่ในวันที่กรรมการ พนักงานของบริษัทฯ นำใบสำคัญแสดงสิทธิฯ มาซื้อหุ้นสามัญของบริษัทฯ กรณีถือได้ว่ากรรมการ พนักงานได้ซื้อหุ้นสามัญในราคาต่ำกว่าราคาตลาดตามข้อตกลงพิเศษ บุคคลดังกล่าวจึงได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) หรือ (2) แห่งประมวลรัษฎากรจากบริษัทฯ โดยให้คำนวณจากราคาหุ้นสามัญของบริษัทฯ ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ หักด้วยราคาการใช้สิทธิ (Exercise Price) ในวันที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้นดังกล่าว หุ้นบริษัทฯ มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

(ก) หากหุ้นดังกล่าวมีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป

(ข) หากหุ้นดังกล่าวไม่มีราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป ให้ถือมูลค่าหุ้นเท่ากับราคาเฉลี่ยในตลาดหลักทรัพย์ในเดือนที่ได้รับกรรมสิทธิ์ในหุ้น

2) เงินได้เนื่องจาก สิทธิ การลงทุน หรือทรัพย์สิน (มาตรา 40 (3) (4) และ (5) แห่งประมวลรัษฎากร)

2.1) ค่าแห่งกิวิลล์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปี หรือเงินได้มีลักษณะเป็นเงินรายปีอันได้มาจากพินัยกรรม นิติกรรมอย่างอื่น หรือคำพิพากษาของศาล ตามมาตรา 40 (3) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งจัดเป็นเงินได้ที่ได้มาโดยไม่ต้องใช้น้ำพักน้ำแรง

(Unearned Income) กฎหมายจึงไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่าย เว้นแต่กรณีค่าแห่งลิขสิทธิ์ที่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายได้

2.2) ดอกเบียพันธบัตร ดอกเบียเงินฝาก ดอกเบียหุ้นกู้ ดอกเบียตัวเงิน ดอกเบียเงินกู้ยืมไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ ดอกเบียเงินกู้ยืมที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว หรือผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน รวมทั้งเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับดอกเบีย ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนอื่นๆ ที่ได้จากการให้กู้ยืม หรือจากสิทธิเรียกร้องในหนี้ทุกชนิด ไม่ว่าจะไม่มีหลักประกันหรือไม่ก็ตาม ตามมาตรา 40 (4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร เช่น ดอกเบียตัวแลกเงิน ดอกเบียจากรับจำนองที่ดิน ดอกเบียจากตัวสัญญาใช้เงิน ค่าดอกเบียเนื่องจากการชำระค่าสินค้าล่าช้ากว่ากำหนด ค่า Commitment fee และค่า Front End Fee เป็นต้น โดยผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานี้ หมายถึง บุคคลธรรมดาคนแรกที่ซื้อตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ไม่ว่าจะซื้อตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ เป็นผู้ออกตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือไม่¹⁷

ส่วนลดที่เกิดจากการที่บริษัทผู้ออกตราสารขายลดตราสารหนี้ให้บุคคลอื่นจึงจะถือว่าเป็นเงินได้ประเภทผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ (การขายลดตราสารหนี้ในตลาดแรก (Primary Market)) ส่วนในกรณีที่เป็นส่วนลดที่เกิดจากการที่ผู้ซื้อลดขายลดตราสารหนี้ขึ้นไปครั้งต่อๆ ไปในตลาดรอง (Secondary Market) ไม่ถือว่าเป็นเงินได้ประเภทผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้แต่ถือว่าเป็นผลต่างระหว่างราคาที่ได้มากับราคาที่จำหน่ายไปซึ่งตราสารนั้น หรือถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร (และเป็นเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบียตามมาตรา 40 (4) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร ในขณะเดียวกัน)¹⁸ ทั้งนี้ เงินได้จาก

¹⁷ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538

¹⁸ เด่นฟ้า เรื่องฤทธิ์เดช, "ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทดอกเบีย : ศึกษากรณีความแตกต่างในภาระภาษีระหว่างเงินได้ตามสัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขายผ่อนชำระ และสัญญา

ผลได้จากทุน (Capital Gains) ซึ่งเป็นผลต่างระหว่างราคาที่ได้มากับราคาที่จำหน่ายไป กรณีที่เป็นผลได้จากทุนจากตราสารหนี้ ซึ่งขายในราคาที่ยรวมดอกเบี้ยคงค้าง (Dirty Price) จะถือเป็นค่าตอบแทนจากการใช้เงินซึ่งคำนวณได้เป็นอัตราส่วนของต้นเงินซึ่งสัมพันธ์กับระยะเวลาเช่นกัน ดังนั้น ผลได้จากทุนจากตราสารหนี้จึงถือเป็นดอกเบี้ยตามหลักการทางบัญชี หลักเศรษฐศาสตร์ และหลักการเงิน และถือเป็นเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามปัจจุบันกรมสรรพากรจัดเก็บภาษีผลต่างระหว่างราคาได้มาและราคาจำหน่ายไปของตราสารหนี้ทั้งจำนวนซึ่งรวมดอกเบี้ยที่เพิ่มพูน (accrued interest) เป็นเงินได้ผลได้จากทุน¹⁹

2.3) เงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไรหรือ ประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัทหรือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กองทุนรวม หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรม เงินปันผล หรือเงินส่วนแบ่งของกำไรที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว ตามมาตรา 40 (4) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นเงินได้ที่ได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทหุ้น หรือหน่วยลงทุนในกองทุนรวมตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเงินได้ที่ได้รับเป็นเงินปันผล หรือเงินส่วนแบ่งกำไร โดยกองทุนรวมตามมาตรา 39 นี้หมายถึง คณะบุคคลซึ่งเข้าร่วมในกองทุนซึ่งจัดตั้งและดำเนินการโดยบริษัทจัดการกิจการลงทุน ตามโครงการในการประกอบกิจการจัดการลงทุน ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน จะไม่รวมถึงกองทุนรวมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเงินส่วนแบ่งของกำไรจากกองทุนรวมดังกล่าวจะเข้าลักษณะเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากกองทุนรวมนี้มีสถานะเป็นนิติบุคคลจึงไม่เข้าลักษณะเป็นกองทุนรวมตามประมวลรัษฎากร

ดังนั้น ผู้จ่ายเงินได้ไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย แต่ถ้าผู้มีเงินได้ยินยอมให้ผู้จ่ายหักภาษี ณ ที่จ่าย ในอัตราร้อยละ 10.0 ของเงินได้ ผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกที่จะนำเงินได้นั้นมารวมคำนวณภาษี เมื่อถึงกำหนดเวลายื่นรายการเงินได้หรือไม่ก็ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าใน

ลิสซิ่ง กับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย" (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 26.

¹⁹ อ้างแล้ว, หน้า 43.

กรณีที่เลือกไม่นำมาคำนวณภาษีนั้น ผู้มีเงินได้ต้องไม่ขอรับเงินภาษีที่ถูกหักไว้ นั่นคือ หรือไม่ขอเครดิตเงินภาษีที่ถูกหักไว้ นั้น ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 262) พ.ศ. 2536²⁰

2.4) เงินโบนัสที่จ่ายแก่ผู้ถือหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วนในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ตามมาตรา 40 (4)(ค) แห่งประมวลรัษฎากร เงินได้นี้เป็นผลตอบแทนจากการลงทุนซึ่งต่างจากเงินโบนัสตามมาตรา 40 (1) และ (2) ซึ่งเป็นผลตอบแทนแรงงานหรือการรับทำงานให้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.5) เงินลดทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเฉพาะส่วนที่จ่ายไม่เกินกว่ากำไรและเงินที่กันไว้รวมกัน ตามมาตรา 40 (4)(ง) แห่งประมวลรัษฎากร เงินลดทุนนี้จะต้องเป็นการลดทุนที่มีการจ่ายเงินคืนให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนและเงินที่ลดทุนและจ่ายคืนให้ นั้น จะต้องเป็นจำนวนเงินอยู่ในวงเงินผลกำไรของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีอยู่ในขณะนั้น รวมกับเงินที่กันไว้จากกำไร เช่น เงินสำรองต่างๆ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กิจการจ่ายเงินปันผลหรือเงินส่วนแบ่งของกำไรที่มีอยู่ให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนก่อนการคืนเงินที่ลดทุนนั่นเอง

2.6) เงินเพิ่มทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งจากกำไรที่ได้มา หรือเงินที่กันไว้รวมกัน ตามมาตรา 40 (4)(จ) แห่งประมวลรัษฎากร เงินเพิ่มทุนนี้จะถือเป็นเงินได้ประเภทนี้ต่อเมื่อ การเพิ่มทุนของกิจการนั้นเป็นการเพิ่มโดยนำเงินมาจากผลกำไรหรือเงินอื่นที่กันจากกำไรมาเพิ่มเป็นทุนเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้ากิจการเปลี่ยนสภาพของเงินกำไรหรือเงินที่กันไว้จากกำไรเพิ่มเป็นเงินทุนให้ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนก็ต้องถือเป็นเงินได้ของผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนตามส่วนของหุ้นหรือทุนที่ได้รับเพิ่มขึ้น

²⁰ กรมสรรพากร, “หนังสือที่ กค 0802/23264,” 11 พฤศจิกายน 2536.

2.7) ผลประโยชน์ที่ได้จากการที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลควบเข้ากันหรือรับช่วงกัน หรือเลิกกัน ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินทุน ตามมาตรา 40 (4)(ฉ) แห่งประมวลรัษฎากร เงินได้ประเภทนี้เกิดจากการควบหรือรับช่วงกันหรือเลิกกันของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเป็นผลให้มีเงินได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็เงินหรือผลประโยชน์อื่นที่ได้รับ ถ้าตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินทุนแล้ว ส่วนที่เกินกว่าเงินทุนนั้นถือเป็นเงินได้ตามข้อนี้ ตัวอย่างเช่น กรณีบริษัทเลิกกิจการและจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีแล้ว มีเงินทุนและกำไรที่ยังไม่ได้จัดสรรคืนให้แก่ผู้ถือหุ้น กรมสรรพากรพิจารณาว่าเป็น กำไรส่วนที่เกินกว่าทุนเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ฉ)²¹ ผลกำไรสะสมที่ยังไม่ได้แบ่งซึ่งนำมาแบ่งสรรแก่ผู้ถือหุ้นภายหลังการเลิกห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ฉ) ไม่ใช่เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข)²²

2.8) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนการเป็นหุ้นส่วน โอนหุ้น หุ้นกู้ พันธบัตรหรือตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก ทั้งนี้ เฉพาะซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน ตามมาตรา 40 (4)(ซ) แห่งประมวลรัษฎากร การคำนวณผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นตามมาตรา นี้ จะนำค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือขายมาหักออกก่อนไม่ได้ เช่น กรณีการกู้ยืมเงินมาซื้อหุ้น ดอกเบี้ยเงินกู้ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนของหุ้นที่ซื้อ มา ส่วนกรณีที่เจ้าของหุ้นลดทุนลงมาและลดมูลค่าหุ้น มูลค่าต้นทุนของหุ้นยังคงถือตามมูลค่าที่ซื้อครั้งแรก ไม่ได้ถือตามมูลค่าหุ้นที่ลดลงมา การคำนวณหาผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นจึงต้องใช้อัตราต้นทุนหุ้นที่ซื้อ มา

ทั้งนี้ การโอนหุ้นที่จะเข้าลักษณะเป็น "เงินได้พึงประเมิน" ตามคำนิยาม มาตรา 39 และมาตรา 40(4)(ซ) แห่งประมวลรัษฎากร ที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะต้องเป็น การโอนหุ้นที่มีผลประโยชน์ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน หากกรณีเป็นการโอนหุ้นให้ ภริยาและบุตรโดยไม่มีค่าตอบแทน ถือเป็นการให้โดยเสน่หาจึงไม่มีผลประโยชน์ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้ เกินกว่าที่ลงทุนการโอนหุ้นดังกล่าวจึงไม่มีเงินได้พึงประเมินที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากร และรับโอนจึงไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด ส่วนการได้รับโอนหุ้นของภริยาและบุตร เข้า

²¹ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/5224," 29 เมษายน 2529 และ "หนังสือที่ กค 0802 (ก) /688," 17 มิถุนายน 2535.

²² กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/140," 6 มกราคม 2532.

ลักษณะเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้รับซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน ถือเป็น "เงินได้พึงประเมิน" ตามคำนิยามมาตรา 39 และมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร แต่เป็นเงินได้ที่ได้รับจากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา ได้รับยกเว้น ไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 42(10) แห่งประมวลรัษฎากร โดยหากต่อมาภริยาและบุตรโอรสชายหุ้่นที่ได้มาจากการให้โดยเสนหาดังกล่าวเข้าลักษณะเป็น การขายสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมุ่งในทางการค้าหรือหากำไร เพราะผู้ถือหุ้นย่อมหวังที่จะได้รับ ประโยชน์จากเงินปันผลหรือกำไรจากการโอนเป็นปกติอยู่แล้วจึงไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามมาตรา 42(9) แห่งประมวลรัษฎากร ดังนั้น กำไรที่ได้จากการขายหุ้นดังกล่าวเฉพาะส่วนที่ตีราคา เป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน เข้าลักษณะเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้น ถือเป็น "เงินได้พึงประเมิน" ตามมาตรา 40(4)(ซ) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้มีเงินได้ต้องนำกำไรมารวมคำนวณเพื่อ เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย²³

อย่างไรก็ตามหากกรณีเป็นการโอนหุ้นให้โดยเสน่หาให้แก่บุคคลในครอบครัวซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนของผู้ให้อาจไม่มีกำไรจากการโอนหุ้น ซึ่งทำให้ไม่ต้องเสียภาษีจากกำไร ส่วนสำหรับผู้ที่ได้รับหุ้นอาจอ้างได้ว่าเป็นเงินได้ที่ได้รับจากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา หรือจากการให้โดยเสน่หา เนื่องในพิธีหรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อการยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานั้น คงต้องพิจารณาถึงคำพิพากษาของศาลอาญาในคดีหมายเลขดำที่ อ.1149/2550 ประกอบด้วย โดยศาลอาญาได้ตัดสินในเรื่องเกี่ยวกับการทำนิติกรรมอำพรางการโอนหุ้นให้โดยเสน่หา โดยใช้วิธีการขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อปิดบังนิติกรรมการโอนหุ้นให้โดยเสน่หา พร้อมทั้งอ้างถึงการได้รับการโอนหุ้นโดยการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา หรือจากการให้โดยเสน่หาเนื่องในพิธี หรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมประเพณี ตามมาตรา 42 (10) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งในท้ายที่สุดเมื่อศาลอาญาพิจารณาว่าการโอนหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เป็นโมฆะเนื่องจากเป็นนิติกรรมอำพรางการโอนเพื่อปิดบังธุรกรรมการให้ และเมื่อลักษณะการโอน และผู้รับโอนไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้จากมาตรา 42 (10) ดังกล่าว การโอนหุ้นที่กระทำโดยเสน่หาและไม่เข้ากรณีเนื่องในพิธีหรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้รับหุ้นจึงต้องนำราคาหุ้นดังกล่าวที่ได้รับมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผู้รับโอนต้องเสียภาษีเงินได้จากการได้รับหุ้นนั้นแล้วพร้อมเบี้ยปรับและเงินเพิ่มแล้ว ยังทำให้ผู้ที่ร่วมทำธุรกรรมนั้นต้องร่วมรับโทษทางอาญาตามประมวลรัษฎากร ฐานร่วมกันหลีกเลี่ยงการเสียภาษี

²³ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0811/00418," 14 มกราคม 2541.

อากรโดยความเท็จ โดยฉ้อโกง โดยอุบาย และร่วมกันแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ตอบคำถามด้วย ถ้อยคำอันเป็นเท็จ โดยจงใจหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรอีกด้วย ตามมาตรา 37 (1) และ (2) แห่ง ประมวลรัษฎากร

2.9) เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้เนื่องจาก (ก) การให้เช่าทรัพย์สิน (ข) การ ผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน (ค) การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อนซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขาย นั้น โดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว

ในกรณี (ก) ถ้าเจ้าพนักงานประเมินมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้มีเงินได้แสดงเงินได้ต่ำไป ไม่ ถูกต้องตามความเป็นจริง เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินเงินได้นั้นตามจำนวนเงินที่ ทรัพย์สินนั้นสมควรให้เขาได้ตามปกติ และให้ถือว่าจำนวนเงินที่ประเมินนี้เป็นเงินได้พึงประเมิน ของผู้มีเงินได้ ในกรณีนี้จะอุทธรณ์การประเมินก็ได้ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ตาม ส่วน 2 หมวด 2 ลักษณะ 2 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณี (ข) และ (ค) ให้ถือว่าเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้วแต่วันทำสัญญาจนถึงวันผิด สัญญาทั้งสิ้น เป็นเงินได้พึงประเมินของปีที่มีการผิดสัญญานั้น ตามมาตรา 40(5) แห่งประมวล รัษฎากร โดยเงินได้ตามมาตรานี้จัดอยู่ในประเภทเงินได้จากกรให้เช่าทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็น อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งกฎหมายกำหนดให้ถือว่าเงินได้หรือประโยชน์ที่ได้รับไว้ แล้วแต่วันทำสัญญาจนถึงวันผิดสัญญาเช่าซื้อหรือซื้อขายเงินผ่อนทั้งสิ้นเป็นเงินได้พึงประเมินของ ปีที่มีการผิดสัญญา

3) เงินได้จากวิชาชีพอิสระ (มาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร)

วิชาชีพอิสระ ได้แก่ วิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลป์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลปกรรม หรือวิชาชีพอิสระอื่น ซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดชนิดไว้ ตาม ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (6)

4) เงินได้จากการรับเหมา (มาตรา 40 (7) แห่งประมวลรัษฎากร)

เงินได้ประเภทนี้ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญ นอกจากเครื่องมือ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (7)

5) เงินได้อื่น ๆ (มาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร)

จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่น นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 40 (1) ถึง (7) ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (8) ได้แก่ เงินได้จากการขายหุ้นที่ได้มาโดยทางมรดก (ได้รับยกเว้นภาษีตามมาตรา 42(9) แห่งประมวลรัษฎากร) เงินส่วนแบ่งของกำไรจากกองทุนรวม เป็นต้น

3.1.4 ฐานภาษีในการซื้อขายตราสารแต่ละประเภท

ฐานภาษี คือ จำนวนเงินหรือมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่คำนวณได้ เป็นเงินที่จะต้องนำมาคำนวณเสียภาษีตามอัตราภาษีที่กำหนด ฐานภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ เงินได้สุทธิ ซึ่งหมายถึง จำนวนเงินที่จะต้องนำมาคำนวณภาษีตามอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การคำนวณเงินได้สุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้คำนวณโดยนำเงินได้พึงประเมินหักด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับเงินได้แต่ละประเภท เงินได้ส่วนที่เหลือยังหักค่าลดหย่อนต่างๆ ได้อีก ค่าลดหย่อนนี้เป็นเงินจำนวนหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ยอมให้หักเพิ่มเติมจากค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นการผ่อนปรนภาระภาษี ตามสภาพและฐานะของแต่ละบุคคล

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่าย คือ รายจ่ายที่ต้องใช้จ่ายหรือถือว่าได้จ่ายไปตามความจำเป็นและสมควรเพื่อหารายได้ของผู้มีเงินได้หรือกิจการของผู้มีเงินได้ โดยตามประมวลรัษฎากรได้กำหนดวิธีการหักค่าใช้จ่ายไว้ 2 วิธี ได้แก่ 1) หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา โดยกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายที่จะหักออกจากเงินได้พึงประเมินไว้เป็นจำนวนแน่นอนตายตัว คิดเป็นร้อยละของเงินได้พึงประเมินแต่ละประเภท และ 2) หักค่าใช้จ่ายจริงตามความจำเป็นและสมควร วิธีการนี้เป็นการหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรตามที่ได้จ่ายไปจริงในการหารายได้ โดยกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า รายจ่ายใดหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ และรายจ่ายใดหักเป็นค่าใช้จ่ายไม่ได้ ซึ่งรายจ่ายนั้นๆ จะต้องเกี่ยวข้องกับตรงกับการหารายได้ และเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องมียายจ่ายนั้นๆ และต้องมีจำนวนที่สมควรด้วย

เงินได้พึงประเมินบางประเภท กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้วิธีเดียว บางประเภทกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายจริงตามความจำเป็นและสมควรได้วิธีเดียว บางประเภทกำหนดให้เลือกหักค่าใช้จ่ายได้โดยจะเลือกวิธีเหมาหรือจ่ายจริงตามความจำเป็นและสมควรก็ได้ แม้แต่จะเลือก แต่มีเงินได้บางประเภทกฎหมายไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย เช่น ดอกเบี้ยกำไรลงทุน เป็นต้น

ในสวนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะฐานภาษีของเงินได้บุคคลธรรมดาอันเกี่ยวกับการซื้อขายตราสารเท่านั้น โดยสามารถแบ่งออกได้ตามประเภทของเงินได้พึงประเมินเป็นประเภทดังต่อไปนี้คือ

- 1) ดอกเบี้ย ผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตั๋วเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหน้าที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน รวมทั้งเงินได้ที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับดอกเบี้ย (มาตรา 40 (4) (ก))

ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนในตราสารนั้นนอกจากกำไรลงทุนดังที่ได้กล่าวมาแล้วสามารถแบ่งออกอีก 2 ประเภทได้แก่

1.1) รายได้จากส่วนลด

ส่วนลดจะเกิดขึ้นกับตราสารหนี้ที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยในระหว่างถือครองและเป็น การขายเริ่มต้นที่ราคาต่ำกว่ามูลค่าหน้าตั๋ว หรือเรียกว่า Discount Bond เช่น ตั๋วเงินคลังที่รัฐบาล มีการประมูลกันทุกสัปดาห์ เมื่อผู้ซื้อคนแรกซื้อตราสารหนี้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาหน้าตั๋วและถือไปจนครบกำหนดอายุผู้ซื้อหรือผู้ถือครองตราสารก็จะได้รับเงินคืนตามจำนวนที่ตราไว้หน้าตั๋ว กำไรดังกล่าวเรียกว่า รายได้จากส่วนลด

เงินได้ที่เกิดจากการขายลดตราสารหนี้ หรือ "กำไรจากตราสารหนี้" ตามมาตรา 40 (4) (ข) หมายถึง ผลต่างระหว่างราคาที่ได้มากับราคาที่จำหน่ายไปซึ่งตราสารหนี้นั้นๆ ซึ่งแตกต่างกับคำว่า "ส่วนลด" ตามมาตรา 40 (4) (ก) โดย "ส่วนลด" หมายถึงเฉพาะส่วนต่างระหว่างราคาไถ่

ถอน กับราคาจำหน่าย²⁴ ทั้งนี้ กำไรขาดทุนจากการขายตราสารหนี้กับส่วนลดนั้น เป็นผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนจะได้เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หากผู้ลงทุนขายตราสารหนี้ออกไปก่อนครบกำหนดได้ถอน ก็จะทำให้เกิดกำไรขาดทุนจากการขายตราสารหนี้ แต่หากผู้ลงทุนถือตราสารหนี้จนครบกำหนดได้ถอนก็จะได้รับส่วนลด (ส่วนเพิ่ม) เป็นผลตอบแทน²⁵

บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ทรงคนแรกของตราสารหนี้จะต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในวันที่ยื่น ในอัตราร้อยละ 15 ของส่วนต่างที่ได้รับ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 48(3)(ข) แห่งประมวลรัษฎากรที่ว่า ผลต่างระหว่างราคาได้ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาได้ถอนและผู้มีเงินได้เป็นผู้ทรงคนแรก อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย โดยให้ถือว่าผู้ออกตัวเงิน ผู้ออกตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หรือนิติบุคคลผู้โอนตัวเงินหรือตราสารดังกล่าวให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ดังกล่าวเป็นผู้จ่ายเงินได้พึงประเมิน และให้ผู้จ่ายเงินเรียกเก็บเงินภาษีเงินได้จากผู้รับในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ และให้ถือว่าภาษีที่เรียกเก็บนั้นเป็นภาษีที่หักไว้ โดยผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกเสียภาษีตามที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายไว้โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณกับภาษีเงินได้อื่นก็ได้ เว้นแต่เข้ากรณีตามข้อ 2 (30) แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 126 (พ.ศ. 2509) * ซึ่งผู้มีเงินได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้

²⁴ เต๋นฟ้า เรื่องฤทธิ์เดช, “ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย : ศึกษากรณีความแตกต่างในการภาษีระหว่างเงินได้ตามสัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขายผ่อนชำระ และสัญญาสิทธิกับเงินได้ประเภทดอกเบี้ย”, หน้า 101.

²⁵ สันติ กิระนันท์, การลงทุนในตราสารหนี้, หน้า 25.

* ข้อ 2 (30) เงินได้พึงประเมินดังต่อไปนี้

(ก) ผลต่างระหว่างราคาได้ถอนกับราคาซื้อตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและมีการจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาได้ถอน แต่ไม่รวมถึงกรณีที่ผู้มีเงินได้ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ทรงคนแรก

(ข) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก ทั้งนี้ เฉพาะตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ย

ภายหลังจากที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายจากเงินได้ของบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ทรงคนแรกในส่วนลดจาก ตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่มีการจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอนดังกล่าวแล้วตาม มาตรา 50 (2) (ค) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ผู้จ่ายเงินได้ต้องประทับตราว่าได้หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายบนตราสารแล้วเท่านั้น ผู้ทรงคนถัดไปจึงได้รับยกเว้นภาษีเงินได้จากผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาซื้อตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้นั้นๆ ตามกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (30) (ก)

ส่วนผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายพันธบัตรหรือหุ้นกู้ที่ออกจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน (ส่วนลด) เฉพาะจากพันธบัตรหรือหุ้นกู้ของรัฐบาล องค์การของรัฐบาล หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม และผู้มีเงินได้นั้นมิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทย จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (21)*

กล่าวโดยสรุปแล้ว ส่วนลดเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (ก) เช่นเดียวกับดอกเบียดังที่จะได้กล่าวต่อไป แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ ถ้าเป็นส่วนลดจะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 15.0 ทันทันเมื่อ

(ค) ดอกเบียดังกล่าวได้จากตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก เฉพาะส่วนที่เกิดขึ้นก่อนการเป็นผู้ทรงตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ของผู้มีเงินได้ ทั้งนี้ ต้องมีการหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร จากดอกเบียดังกล่าวทั้งจำนวนไว้แล้ว"

* กฎกระทรวง 126 ข้อ 2 (21) บัญญัติว่า "เงินได้ดังต่อไปนี้

(ก) ดอกเบี้ยพันธบัตรหรือดอกเบี้ยหุ้นกู้

(ข) ผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายพันธบัตรหรือหุ้นกู้ที่ออกจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน

(ค) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนพันธบัตรหรือหุ้นกู้

ทั้งนี้ เฉพาะพันธบัตรหรือหุ้นกู้ของรัฐบาล องค์การของรัฐบาล หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม และผู้มีเงินได้นั้นมิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทย"

ซื้อตราสารหนี้ โดยที่ตราสารแสดงสิทธิในหนี้ในกรณีที่ผู้ขายเป็นนิติบุคคลทั้งที่เป็นผู้ถือตราสารหนี้ หรือ เป็นผู้ออกตราสารหนี้ขายให้กับบุคคลธรรมดา ผู้ซื้อรายย่อยรายแรกจะต้องเสียภาษีร้อยละ 15.0 ของส่วนลด แต่สำหรับการซื้อขายก่อนหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างนิติบุคคลกับนิติบุคคลและการซื้อขายรายต่อไปที่มารับช่วงไม่ต้องเสียภาษีอีก ประเด็นของการเสียภาษีจึงขึ้นอยู่กับผู้ซื้อที่เป็นบุคคลธรรมดาว่าได้ซื้อตราสารหนี้ที่มีส่วนลดหรือไม่ หากตราสารหนี้ไม่มีส่วนลดก็ไม่ต้องเสียภาษี แต่หากมีส่วนลดก็ต้องถูกภาษีหัก ณ ที่จ่าย ทันที ซึ่งจะทำให้ผู้ลงทุนที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่สนใจซื้อตราสารชนิดนี้ เนื่องจากรายย่อยที่จะซื้อหุ้นกู้รายแรกจะต้องรับภาระภาษีที่เกิดขึ้น และเมื่อผู้ซื้อรายแรกจะนำไปขายต่อก็ต้องมีการบวกภาษีที่ตนรับภาระมาเข้าไป ทำให้ตราสารหนี้ นั้นมีราคาสูงขึ้นจะอาจไม่มีใครอยากซื้อ ซึ่งขัดกับนโยบายของรัฐที่ต้องการส่งเสริมตลาดตราสารหนี้ และหากพิจารณาในแง่ความเหมาะสมถูกต้องแล้ว การหักภาษี ณ ที่จ่ายดังกล่าวจะไม่เป็นการยุติธรรมต่อผู้ลงทุน เนื่องจากผู้ลงทุนจะยังไม่ได้รับรายได้จนกว่าจะขายตราสารซึ่งไม่สอดคล้องกับการรับรู้รายได้ของบุคคลธรรมดาโดยเกณฑ์เงินสด²⁶

1.2) รายได้จากดอกเบี้ย

ดอกเบี้ย หมายความว่า ค่าตอบแทนที่จ่ายเพื่อตอบแทนจำนวนต้นเงินที่ได้กู้ยืมไป ซึ่งมีลักษณะเป็นการเพิ่มพูนอำนาจทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้รับจึงถือได้ว่าเป็นเงินได้ประเภทหนึ่งตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์²⁷ โดยดอกเบี้ยจะมีขึ้นในตราสารหนี้ประเภทที่มีการจ่ายดอกเบี้ยในช่วงระยะเวลาที่ถือครองตราสารนั้นอยู่ เช่น พันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติที่กำหนดจ่ายดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ดอกเบี้ยรับส่วนนี้ถือเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษี ซึ่งทุกงวดที่ได้รับดอกเบี้ย ผู้ถือ (บุคคลธรรมดา) ก็จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของจำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับนั้น ซึ่งผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อยื่นแบบแสดงรายการประจำปีก็ได้ ตามมาตรา 48(3) แห่งประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ มีการมองว่าการให้สิทธิในการเลือกเสียภาษีในอัตราคงที่สำหรับเงินได้ประเภทดอกเบี้ยและประเภทเงินปันผลทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในระบบ²⁸

²⁶ วงศ์สิทธิ ธีรวรกุล, "ภาระภาษีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้", หน้า 59.

²⁷ พรนภา ผดุงเกียรติวงศ์, "หลักการจัดเก็บภาษีอากรในตราสารหนี้" (นิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) หน้า 61.

²⁸ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์, สรุปเบื้องต้นอาจารย์นิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย, บทสรุปเบื้องต้นของโครงการศึกษาและพัฒนาประมวล

สำหรับดอกเบี้ยพันธบัตรหรือดอกเบี้ยหุ้นกู้ เฉพาะพันธบัตรหรือหุ้นกู้ของรัฐบาล องค์การของรัฐบาล หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นสำหรับให้ กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม และผู้มีเงินได้นั้นมิได้เป็นผู้อยู่ใน ประเทศไทย ตามกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (21) และดอกเบี้ยที่ได้จากตั๋วเงินหรือตราสารแสดงสิทธิ ในหนี้ใด ๆ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก เฉพาะส่วนที่เกิดขึ้นก่อน การเป็นผู้ทรงตั๋วเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ของผู้มีเงินได้ ทั้งนี้ ต้องมีการหักภาษีเงินได้ ณ ที่ จ่าย ตามมาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร จากดอกเบี้ยดังกล่าวทั้งจำนวนไว้แล้ว

ทั้งนี้ ตามมาตรา 48 (3) แห่งประมวลรัษฎากร* ผู้มีเงินได้จะเลือกเสียภาษีในอัตรา ร้อยละ 15.0 ของเงินได้ โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษีก็ได้ สำหรับเงินได้จาก ดอกเบี้ย พันธบัตร ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตั๋วเงินที่ได้จากบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอื่น

รัษฎากร[Online]. แหล่งที่มา <http://www.rd.go.th/publish/33778.0.html> [3 พฤศจิกายน 2551] หน้า 6.

* มาตรา 48 (3) แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า "ผู้มีเงินได้จะเลือกเสียภาษีในอัตรา ร้อยละ 15.0 ของเงินได้ โดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษีตาม (1) และ (2) ก็ได้ สำหรับเงินได้ตาม มาตรา 40(4) (ก) และ (ข) ดังต่อไปนี้

(ก) ดอกเบี้ยพันธบัตร ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารในราชอาณาจักร ดอกเบี้ยเงินฝาก สหกรณ์ ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตั๋วเงินที่ได้จากบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอื่น ดอกเบี้ยเงิน กู้ยืมที่ได้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ดอกเบี้ยที่ได้จากสถาบันการเงินที่มี กฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้น สำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิช ยกรรม หรืออุตสาหกรรม

(ข) ผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตั๋วเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก

(ค) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนพันธบัตร หุ้นกู้ หรือตั๋วเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิใน หนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก ทั้งนี้ เฉพาะที่ตีราคาเป็นเงินได้ เกินกว่าที่ลงทุน"

อย่างไรก็ตามการกำหนดสิทธิเลือกในการเสียภาษีนี้อาจมองได้ว่า ผู้มีรายได้เท่ากัน ไม่ได้เสียภาษีเท่ากันเสมอไปและผู้ที่มีเงินได้มากกว่าก็ไม่จำเป็นต้องเสียภาษีมากกว่าผู้เสียภาษีที่มีเงินได้น้อยกว่าเสมอไป ได้แก่กรณีนี้ที่บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้ประเภทดอกเบี้ย (รวมทั้งกำไรจากตราสารหนี้) ในจำนวนที่เท่ากับเงินได้ประเภทเงินเดือนอาจเสียภาษีน้อยกว่าเพราะมีสิทธิเลือกที่จะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 ได้ถ้าหากว่าการเลือกเสียภาษีในอัตรานั้นเป็นผลทำให้เสียภาษีน้อยกว่าการรวมคำนวณกับเงินได้ประเภทอื่น²⁹

2) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนการเป็นหุ้นส่วน หรือโอนหุ้น หุ้นกู้ พันธบัตร หรือตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหน้าที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก (มาตรา 40 (4)(ซ))

ผลตอบแทนประเภทนี้เป็นเงินได้พึงประเมินประเภทหนึ่งตามมาตรา 40 (4) (ซ) แห่งประมวลรัษฎากร โดยเงินได้ประเภทนี้เกิดจากการโอนขายตราสารไม่ว่าจะเป็นตราสารทุนหรือตราสารหนี้ให้แก่ผู้อื่นแล้วมีส่วนต่างเกิดขึ้นระหว่างราคาตราสารที่ขายไปกับราคาซื้อตราสารนั้นมาหรือที่เรียกว่า กำไรส่วนทุน (Capital gains) โดยฐานภาษีของเงินได้ประเภทนี้คำนวณโดยนำราคาขายได้หักออกจากราคาที่ซื้อมา โดยไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้เหมือนกันเงินได้พึงประเมินประเภทอื่น ซึ่งในเรื่องนี้ มีการตั้งข้อสงสัยเกิดขึ้นว่า “ผลขาดทุนจากการลงทุน (Capital Loss) หักเป็นค่าใช้จ่ายไม่ได้”³⁰ ทั้งนี้ ถ้ามีเงินได้เกิดจากการลงทุนในทรัพย์สิน (Capital Gains) บางกรณีถือเป็นเงินได้เสียภาษี เว้นแต่ในกรณีที่เงินได้เกิดจากการประกอบธุรกิจ ซึ่งขอหักค่าใช้จ่ายจริงตามความจำเป็นและสมควรก็อาจขอหักผลขาดทุนจากการลงทุนในทรัพย์สิน (Capital Loss) อันเกิดขึ้นเนื่องจากกิจการที่ทำ³⁰ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งผลกำไรจากการขายตราสารเป็นสองประเภทได้แก่

²⁹ เกรียงเดช มาจำเนียร, มาตรการป้องกันการเลี่ยงภาษีอากร, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) หน้า 24.

³⁰ ไพจิตร โรจนวานิช, ชุมพร เสนไธย, และ สาโรช ทองประคำ, ภาษีสรรพากร, หน้า 1-001 – 1-002.

2.1) ผลกำไรจากการซื้อขายตราสารทุน

โดยทั่วไปกำไรส่วนทุนแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ กำไรส่วนทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะถือครอง (Accrued Capital Gains) ซึ่งเป็นมูลค่าที่สูงขึ้นในระหว่างที่ถือครอง แม้ว่าจะยังไม่มีการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนทรัพย์สินก็อาจมีราคาสูงขึ้นได้เมื่อตีตามราคาตลาด และ กำไรส่วนทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะซื้อขาย (Realized Capital Gains) ซึ่งเป็นมูลค่าที่ได้รับเพิ่มขึ้นเมื่อนำทรัพย์สินออกซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนกัน โดยสำหรับในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บในลักษณะของกำไรส่วนทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะซื้อขาย (Realized Capital Gains) ตามมาตรา 40 (4) (ข) และมาตรา 40 (8) ส่วนการจัดเก็บในรูปแบบกำไรส่วนทุนที่เป็นมูลค่าเพิ่มขณะถือครอง (Accrued Capital Gains) จะจัดเก็บตามมาตรา 40 (4) (ฉ) ซึ่งเป็นกรณีการคำนวณผลประโยชน์ที่ได้จากการที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลควบเข้ากัน หรือรับช่วงกัน หรือเลิกกัน ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินทุน³¹

แต่อย่างไรก็ดี กำไรส่วนต่างจากราคาซื้อและราคาขายดังกล่าว หากเกิดขึ้นจากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (23) ซึ่งได้กำหนดให้บุคคลธรรมดาที่ลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่ต้องนำผลกำไรจากการซื้อขายดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งกฎกระทรวงนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 (17) หมวด 3 ภาษีเงินได้ ส่วน 2 การเก็บภาษีจากบุคคลธรรมดา แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งระบุให้เงินได้พึงประเมินตามที่จะได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ฉบับนี้ได้ระบุให้ เงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่ไม่รวมถึงเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ที่เป็นหุ้นกู้หรือพันธบัตร เป็นเงินได้ที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 42 (17) ดังกล่าว

แต่หากเป็นกรณีบุคคลธรรมดาเช่นกันแต่ทำการขายหุ้น (หลักทรัพย์) นอกตลาดหลักทรัพย์ บุคคลนั้นจะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากเงินได้ดังกล่าวเต็มจำนวนโดยไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายใดๆ ได้เสมือนกับเงินได้ประเภทอื่น โดยผู้จ่ายเงินได้ดังกล่าวนี้ (ผู้ซื้อ) ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายจากเงินได้จากการขายนี้โดยคำนวณหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ ที่จ่ายตาม

³¹ พรณภา ผดุงเกียรติวงศ์, หลักการจัดเก็บภาษีอากรในตราสารหนี้, หน้า 103.

อัตราภาษีเงินได้ ตามมาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร กล่าวโดยสรุปแล้ว หากบุคคลธรรมดา มีผลกำไรจากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ เงินได้ดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ในทางกลับกันหากบุคคลธรรมดาได้รับเงินได้ประเภทเดียวกันแต่เป็นการขายหลักทรัพย์นอกตลาดหลักทรัพย์ฯ เงินได้ดังกล่าวนั้นจะต้องเสียภาษีเงินได้เต็มจำนวน

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเก็บภาษีในตลาดหลักทรัพย์ฯ นี้ ได้มีความเห็นของนักกฎหมายและนักเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญให้ความเห็นไว้คือ ดร. สุวรรณ วลัยเสถียร ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า "ได้เรื่องการยกเว้นภาษีกำไรจากการซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ฯ ว่า กำไรจากการซื้อขายหุ้นในตลาดหุ้น ถ้าซื้อ-ขายภายใต้ชื่อของตนเองจนได้กำไร กรมสรรพากรจะยกเว้นภาษี แต่นั่นเป็นการมองด้านเดียว ในทางตรงกันข้าม หากขาดทุน กรมสรรพากรจะไม่ยอมให้หักเป็นค่าใช้จ่าย ต้องซื้อ-ขายในนามของบริษัท ห้างร้าน นิติบุคคล กรณีนี้กำไรถือเป็นรายได้ของบริษัท ห้างร้านที่นำมาเสียภาษี หากขาดทุนก็สามารถหักภาษีได้ นอกจากนี้ดอกเบี้ยที่กู้เงินมาซื้อหุ้นก็ยังหักภาษีได้ด้วย"³² และ "ซึ่งหากรัฐบาลจะจัดเก็บภาษีนักลงทุนหุ้นตามกระบวนการยุติธรรมแล้ว ส่วนที่กำไรต้องเสียภาษี แต่ส่วนที่ขาดทุนก็หักภาษีได้ และเมื่อหักแล้วยังมีกำไรเหลือค่อนนำมาเสียภาษี แต่ถ้าผลขาดทุนมีมากกว่าก็ต้องใช้หลักการเดียวกับบริษัทห้างหุ้นส่วนที่ว่า ผลขาดทุนสามารถยกยอดไปใช้หักภาษีได้อีก 5 ปีภาษี ซึ่งพิเคราะห์ดูแล้ว ในด้านของการเงินและการลงทุน นักเล่นหุ้นควรยอมเสียภาษีเพราะจะได้ผลประโยชน์มากกว่าเสีย แต่มีเงื่อนไขว่ารัฐบาลจะต้องยอมให้นักเล่นหุ้นหักขาดทุนออกจากผลกำไรและค่าใช้จ่ายได้ด้วย มิฉะนั้นการเก็บภาษีกำไรอย่างเดียวโดยไม่ให้นักเล่นหุ้นหักขาดทุนก็จะเป็นการเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรม"³³

แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดเก็บภาษีผลได้จากทุน เนื่องจากรายได้หรือเงินได้ เป็นสิ่งที่วัดความสามารถในการเสียภาษีอย่างหนึ่ง โดยมีนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้คำนิยามคำว่า "ผลได้จากทุน" ไว้หลายท่าน ได้แก่ Henry C. Simmons ได้อธิบายว่า เงินได้ หมายถึง ผลรวมของการบริโภคกับมูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นสุทธิในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ส่วน Robert M. Haig ได้ให้ความหมายว่า การเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจของบุคคลใดระหว่างเวลาใดเวลาหนึ่ง

³² สุวรรณ วลัยเสถียร, จ่ายภาษีก็รวยได้ (Pay as you earn) (กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์, พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2549) หน้า 22.

³³ สุวรรณ วลัยเสถียร, "เก็บภาษีนักลงทุนหุ้น," กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ (12 มีนาคม 2550).

ส่วนนักเศรษฐศาสตร์ของไทย ได้แก่ คุณปริดา นาคเนาทิน ได้อธิบายว่า เงินได้คือกำไร หรือ ผลได้ทางเศรษฐกิจที่บุคคลได้รับในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือ คุณวิโรจน์ เลาะห์พันธุ์ ได้อธิบายว่า ความมั่งคั่งที่ผู้หนึ่งได้รับไม่ว่าในทางใดนอกเหนือจากเงินทุนซึ่งอาจรวมถึงผลกำไรจากการขายทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นทุนด้วย ดังนั้นอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า ขอบเขตความหมายของคำว่า "เงินได้" หมายถึงการเพิ่มขึ้นสุทธิของอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจของบุคคลในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งไม่รวมถึงเงินทุน โดยภาษีผลได้จากทุนเป็นภาษีที่เก็บจากผลได้อันเกิดจากการลงทุน ซึ่งหมายถึง ผลต่างระหว่างราคาปัจจุบันกับราคาในขณะที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เป็นทุน หรือมูลค่าที่เพิ่มขึ้นของทรัพย์สินที่เป็นทุนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งปกติจะเป็นมูลค่าเพิ่มที่เป็นตัวเงิน (Monetary Gain) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผลได้จากทุนก็คือมูลค่าของทรัพย์สินที่เพิ่มสูงขึ้นตามกาลเวลา และมูลค่าที่เพิ่มขึ้นนั้นต้องเป็นมูลค่าที่คำนวณหรือกำหนดเป็นตัวเงินได้ ซึ่งอาจคำนวณได้โดยการนำเอาราคา ณ วันคำนวณหักด้วยราคาในขณะที่ได้มา³⁴

รวมทั้งมีแนวคิดในปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการโอนหุ้นว่า ประมวลรัษฎากรไม่อนุญาตให้หักผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายจ่ายโอนหุ้น และกฎหมายไม่อนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายอื่นใดนอกจากมูลค่าหุ้นที่ซื้อมา ซึ่งจะเห็นได้ว่า กำไรที่ต้องนำไปเสียภาษีนั้นอาจมีจำนวนสูงกว่ากำไรที่ได้รับจริงก็ได้ ซึ่งปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการยกเว้นภาษีการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากว่าราคาหุ้นหรือหลักทรัพย์ที่ผันผวนอยู่ตลอดเวลา และมีโอกาสสูงที่บุคคลจะเสียภาษีเกินกว่าจำนวนเงินได้ที่ได้รับ อันถือว่าเป็นผลในเรื่องความสามารถในการชำระภาษีอากรอย่างยิ่ง³⁵

ทั้งนี้ เหตุผลที่รัฐยกเว้นการจัดเก็บภาษีกำไรจากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ นี้ อันเนื่องมาจากการที่ภาครัฐต้องการที่จะส่งเสริมการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยเริ่มมีการส่งเสริมตั้งแต่มีการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2517 จนถึงปัจจุบัน

³⁴ จุมพล นันทศิริพล, "ปัญหาเกี่ยวกับภาษีผลได้จากทุนตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาภาษีซ้อนของประเทศไทย," หน้า 6 – 7.

³⁵ เพียงพนอ บุญกล้า, ปัญหาภาษีอากรในการจัดรูปองค์กรทางธุรกิจ. (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) หน้า 176 – 177.

2.2) ผลกำไรจากการขายตราสารหนี้

ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนพันธบัตร หุ้นกู้ หรือตั๋วเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก ทั้งนี้เฉพาะตั๋วเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ไม่มีดอกเบียจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามข้อ 2 (30) (ข) ของกฎกระทรวงฉบับที่ 126 พ.ศ. 2509 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 223 (พ.ศ. 2542) จึงไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย แต่ถ้าเป็นตั๋วเงินหรือตราสารหนี้ที่มีดอกเบีย ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนต้องเสียภาษีและผู้จ่ายเงินต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย โดยต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 ของเงินได้ และให้ถือว่าภาษีที่เรียกเก็บนั้นเป็นภาษีที่หักไว้ (มาตรา 50(2)(ค) แห่งประมวลรัษฎากร) ซึ่งผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อยื่นแบบแสดงรายการประจำปีก็ได้ ตามมาตรา 48(3) แห่งประมวลรัษฎากร

ส่วนกรณีที่นิติบุคคลซื้อพันธบัตรหรือหุ้นกู้จากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่นมาในราคาที่สูงกว่าราคาบนหน้าตราสาร ส่วนต่างระหว่างราคาซื้อกับราคาบนหน้าตราสารในกรณีนี้เข้าลักษณะเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากการโอนพันธบัตรหรือหุ้นกู้ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินลงทุน ถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40(4) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร นิติบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15.0 ของเงินส่วนต่างที่จ่ายให้แก่บุคคลธรรมดา ทั้งนี้ ตามมาตรา 48 (2) (ค) และมาตรา 50(2) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร³⁶

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ในการซื้อขายตราสารหนี้ และสิทธิในการเลือกเสียภาษีหัก ณ ที่จ่ายดังกล่าวโดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณเสียภาษีสิ้นปีมีข้อน่าสังเกตคือ เป็นการให้เรียกเก็บภาษีแทนรัฐบาล โดยกฎหมายกำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ผู้ออกตั๋วเงิน ผู้ออกตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หรือนิติบุคคลผู้โอนตั๋วเงินหรือตราสารดังกล่าวเป็นผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินมีหน้าที่เรียกเก็บภาษีจากผู้มีเงินได้และให้ถือว่าเป็นภาษีที่หักไว้ แต่ไม่คลุมถึงกรณีผู้ออกตั๋วเงินเป็นบุคคลธรรมดา โดยอำนาจในการเรียกเก็บภาษีนั้นเฉพาะจากบุคคลธรรมดาผู้ทรงคนแรกเท่านั้น³⁷ โดยการหักภาษี ณ ที่จ่ายจะจำกัด

³⁶ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0706/2279," 16 มีนาคม 2549.

³⁷ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยภาษีอากรที่ 30/2538

เฉพาะบุคคลธรรมดาคนแรกเท่านั้น กรณีจะไม่รวมถึงผู้รับโอนซึ่งเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หากผู้ออกตราสารหนี้ไม่มีดอกเบี้ยขายตราสารดังกล่าวในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้ (Par Value) ผลต่างระหว่างมูลค่าที่ตราไว้ (Par Value) กับ ราคาจำหน่าย (Price Value) หรือที่เรียกว่า ส่วนลด หากผู้จ่ายได้หักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของผลต่างจากบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ทรงคนแรกไว้แล้ว ตามมาตรา 50(2)(ค) แห่งประมวลรัษฎากร และผู้จ่ายเงินได้ได้ประทับตราว่าได้หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายไว้บนตราสารแล้ว ผู้ลงทุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ซื้อหรือขายตัวส่วนลดในทอดต่อ ๆ ไป จะไม่ถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย ใด ๆ อีก เนื่องจากส่วนลดหรือกำไร (Capital gains) เป็นเงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีตาม มาตรา 42(17) แห่งประมวลรัษฎากร ประกอบกับข้อ 2(30)(ก) แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 (พ.ศ. 2509) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร³⁸ ดังนั้น ผู้จ่ายเงินได้จึงไม่ต้องเรียกเก็บภาษีจากผู้มีเงินได้ โดยวัตถุประสงค์ของการยกเว้นภาษีกำไรส่วนทุนภายหลังจากที่ได้หักภาษี ณ ที่จ่ายสำหรับส่วนลดนั้นแล้ว เนื่องด้วยเหตุผลในการป้องกันภาษีที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างเงินได้สองประเภทดังกล่าวที่แฝงอยู่ในเงินได้จำนวนเดียวกันเพียงแต่เรียกชื่อแตกต่างกันเท่านั้น และเพื่อส่งเสริมให้มีการซื้อขายตราสารหนี้กว้างขวาง อันส่งผลให้เกิดการระดมทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจต่อไป หรือกล่าวได้ว่า รัฐมุ่งส่งเสริมให้มีการระดมทุนโดยอาศัยตราสารหนี้เป็นเครื่องมือในการระดมทุน³⁹

ดังเช่นข้อวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องความเป็นธรรมของเงินได้จากตราสารทุนที่ได้รับการยกเว้น หรือสิทธิในการเลือกเสียภาษีของดอกเบี้ยและกำไรจากการขายตราสารหนี้ในอัตราร้อยละ 15 ที่รัฐกำหนดภาระภาษีที่แตกต่างกันระหว่างดอกเบี้ย รวมทั้งกำไรจากตราสารหนี้กับเงินได้ประเภทอื่น อาจพิจารณาได้ว่ามาตรการทางภาษีนี้นั้นไม่มีความเป็นธรรม หรือยุติธรรม ทั้งนี้ ความยุติธรรมในการเสียภาษีนี้นั้นจะพิจารณาแต่เพียงการเก็บภาษีตามความสามารถในการเสียภาษีอย่างเดียวนั้นยังไม่เพียงพอจะต้องพิจารณาว่าผู้มีเงินได้ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่าง

³⁸ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0702/932," 21 มีนาคม 2551.

³⁹ ทิวา จอนจวบทรง มาตรการกฎหมายภาษีอากรเพื่อควบคุมการจัดตั้งบริษัทด้วยเงินทุนต่ำ (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 149.

เท่าเทียมกันด้วย การที่รัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีจากผู้มีเงินได้ได้อย่างทั่วถึงทำให้ภาระในการเสียภาษีกระจายไม่เท่าเทียมกันแสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมในระบบภาษีด้วย⁴⁰

โดยรายละเอียดของกำไรจากการขายตราสารหนี้เป็นไปตามที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นเงินได้ประเภทเดียวกัน หากบุคคลธรรมดาซื้อขายหุ้นทุนในตลาดหลักทรัพย์และได้กำไรก็จะได้รับเงินได้เต็มตามกำไรที่ได้ (หลังหักค่าคอมมิชชั่นของนายหน้า) โดยไม่ต้องเสียภาษี เนื่องจากเพื่อการพัฒนาตลาดทุน แต่ในปัจจุบันหากการขายตราสารหนี้ที่มีดอกเบี้ยมีกำไรเกิดขึ้นจะต้องเสียภาษีหัก ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ของกำไรนั้น เว้นแต่เป็นกรณีเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออก ทั้งนี้ เฉพาะตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ย ตามกฎกระทรวงข้อ 2 (30) (ข) ในส่วนนี้ ตลาดตราสารหนี้ BEX (Bond Electronic Exchange) ก็มีดำริเช่นกันที่จะขอยกเว้นภาษี ทั้งนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการอยู่ เพื่อเป็นการลดข้อติดขัดในการทำธุรกรรมการซื้อขายของผู้ลงทุนทั่วไป⁴¹

3) รายได้อื่น ตาม มาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร

เงินได้ใดที่ไม่ได้กำหนดประเภทไว้เป็นพิเศษตามมาตรา 40 (1) ถึง (7) จะเข้าเป็นลักษณะของเงินได้ตาม มาตรา 40 (8) ซึ่งเป็นเงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่นนอกจากที่ระบุไว้ใน (1) ถึง (7)

ในส่วนของความแตกต่างของเงินได้ตามมาตรา 40(4)(ข) กับมาตรา 40(8) นี้ที่เห็นได้ชัดคือในเรื่องการหักภาษี ณ ที่จ่ายซึ่งในส่วนของบุคคลธรรมดานั้นตามมาตรา 50 (2) หากบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม หรือคณะบุคคลผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (3) และ (4) ให้คำนวณหักตามอัตรากำไรเงินได้ เว้นแต่ ในกรณีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(3) และ (4) นอกจากที่ระบุไว้ใน (ข)(ค)(ง) และ (จ) ที่จ่ายให้แก่ผู้รับซึ่งมิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทย ให้คำนวณหักในอัตราร้อยละ 15.0 ของเงินได้ ส่วนในกรณีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) ให้หักภาษี

⁴⁰ อ้างแล้ว หน้า 25.

⁴¹ วัชรวรรณ พันธุ์วัฒนสกุล. ภาษีของตราสารหนี้[Online]. แหล่งที่มา www.bex.or.th [24 กรกฎาคม 2551].

เฉพาะที่จ่ายให้แก่ผู้รับซึ่งขายอสังหาริมทรัพย์เท่านั้นตามมาตรา 50 (5) ซึ่งดังนี้ จะเห็นได้ว่าหากบุคคลธรรมดาได้รับเงินได้ตามมาตรา 40(4)(ข) ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายตามอัตราภาษีเงินได้ตามอัตรากำหนด แต่หากบุคคลธรรมดาได้รับเงินได้ตามมาตรา 40 (8) ไม่ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด

ส่วนกรณีของนิติบุคคลนั้น ตามมาตรา 70 กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2)(3) (4) (5) หรือ (6) ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเสียภาษี โดยให้ผู้จ่ายหักภาษีจากเงินได้พึงประเมินที่จ่ายตามอัตราภาษีเงินได้ สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในอัตราร้อยละ 15 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีนิติบุคคลต่างประเทศได้รับเงินได้ตามมาตรา 40 (8) ก็ไม่อยู่ในข่ายที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด

(ก) เงินได้จากหน่วยลงทุน

กองทุนรวมไม่ใช่หน่วยภาษี ดังนั้น ผลตอบแทนทุกประเภทที่กองทุนรวมได้รับจากการนำเงินที่ระดมได้ไปลงทุน จึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้แต่อย่างใด⁴² ดังนั้น ภาระภาษีจากเงินได้จากหน่วยลงทุนในกองทุนรวมจึงต้องพิจารณาถึงผู้มีเงินได้นั้น หากบุคคลธรรมดาผู้ถือหน่วยลงทุนมีเงินได้จากส่วนต่างของราคาซื้อขายหน่วยลงทุนนี้ โดยขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมออกไปแล้วเกิดกำไรส่วนต่างขึ้น โดยเนื่องจากว่าบทบัญญัติมาตรา 40 (4) (ข) ไม่ได้ระบุถึงกำไรส่วนต่างของหน่วยลงทุนในกองทุนรวม เงินได้ประเภทนี้จึงเข้าข่ายเงินได้ตามมาตรา 40 (8) นี้ แต่อย่างไรก็ตามเงินได้ประเภทนี้ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ตามกฎกระทรวง 126 ข้อ 2 (32) * เช่นเดียวกับเงินได้

⁴² ธนัยวงศ์ กิริตวานิชย์, ฝ่ายสื่อความรู้และสิ่งพิมพ์ สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, จัดทัพลงด้วยด้วย ETF. (กรุงเทพมหานคร: เพอร์เฟคท์ พรินท์ แอนด์ เอ็ดเวอร์ไทซิง, พิมพ์ครั้งที่ 2 มกราคม 2551) หน้า 18.

* กฎกระทรวง 126 ข้อ 2 (32) บัญญัติว่า "เงินได้จากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แต่ไม่รวมถึงเงินหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับเนื่องจากการขายหน่วยลงทุนคืนให้แก่กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพหรือกองทุนรวมหุ้นระยะยาวตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์"

ประเภทกำไรส่วนทุน ตามมาตรา 40 (4) (ข) และกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (23) แต่ก่อนที่จะพิจารณาถึงภาระภาษีจากหน่วยลงทุน กองทุนรวมในปัจจุบันมี 2 ประเภทได้แก่

ก) กองทุนรวม ตามมาตรา 39(4) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งหมายความว่า "คณะบุคคลซึ่งเข้าร่วมในกองทุนซึ่งจัดตั้งและดำเนินการโดยบริษัทจัดการกิจการลงทุน ตามโครงการในการประกอบกิจการจัดการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน" ดังนี้ บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้จากกองทุนรวมดังกล่าวมีภาระภาษีดังนี้

(1) เงินปันผลหรือส่วนแบ่งกำไร หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากกองทุนรวม ถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4)(ข) แห่งประมวลรัษฎากร โดยผู้มีเงินได้ซึ่งเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยจะเลือกเสียภาษีโดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษี ตามมาตรา 48(1) และ (2) แห่งประมวลรัษฎากรก็ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 48 (3) แห่งประมวลรัษฎากร

(2) เงินได้ที่ได้รับการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณภาษีเงินได้ตามมาตรา 42(23)* แห่งประมวลรัษฎากร

ข) กองทุนรวมที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งบัญญัติว่า "กองทุนรวมที่ได้จดทะเบียนแล้วให้เป็นนิติบุคคล" บุคคลธรรมดาผู้มีเงินได้จากกองทุนรวมดังกล่าวมีภาระภาษีดังนี้

(1) เงินส่วนแบ่งกำไรหรือเงินปันผลที่ได้รับจากกองทุนรวมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์ฯ ถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (8) แห่งประมวลรัษฎากร โดยตามประมวลรัษฎากรไม่มีบทบัญญัติให้ผู้จ่ายเงินได้ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด คงเพียงให้สิทธิผู้มีเงินได้ซึ่งอยู่ในประเทศไทยที่ยอมให้ผู้จ่ายเงินได้นั้นหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 10.0 ของเงินได้ จะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้ดังกล่าวไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฯ (ฉบับที่ 262) พ.ศ. 2536 ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่มีผู้มีเงินได้ดังกล่าว

---

* มาตรา 42 เงินได้พึงประเมินประเภทต่อไปนี้จะได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ ... (23) เงินได้จากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวม

ไม่ขอรับเงินภาษีที่ถูกหักไว้ นั่นคือ หรือไม่ขอเครดิตเงินภาษีที่ถูกหักไว้ นั่นคือ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการลดอัตราและยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 262) พ.ศ. 2536⁴³

(2) เงินได้จากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฯ ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ตามข้อ 2(32) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 (พ.ศ. 2509) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 192 (พ.ศ. 2536)

ทั้งนี้ มีแนวคิดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตีความเงินได้จากหน่วยลงทุนเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (8) ว่า "เงินได้จากการขายหุ้น กฎหมายเก่าไม่มีเรื่องหน่วยลงทุน มาตรา 40(8) จึงตีความว่าเป็นหุ้น ต่อมาเมื่อมีกฎหมายกองทุนขึ้นมาหลายประเภทกรมสรรพากรตีความว่า Capital Gains เหล่านั้นเป็นเงินได้จากการประกอบธุรกิจ มาตรา 40(8) จึงเก็บภาษีต่างจาก มาตรา 40(8) เคยมีการออกกฎหรือประกาศกรมสรรพากร เรื่องกำไรจากการขายหน่วยลงทุน เป็นเงินได้จากมาตรา 40(8) กรมสรรพากรตีความว่าเป็นบริการ โดยตีความว่า อะไรก็ตามที่เป็นเงินได้ตามมาตรา 40(8) เป็นกำไรจากบริการ บริการคืออะไรก็ตามที่มีใช้การซื้อขายความไม่เป็นธรรมในการเสียภาษี กองทุนรวมสองสหรัพิมพ์ได้รับยกเว้นภาษีทุกประการ แต่หากผู้อื่นที่ทำธุรกิจประเภทเดียวกัน แต่ไม่ได้รับยกเว้นภาษีในส่วนนี้ แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายให้ดี แต่ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่ ได้แก่ ปัญหาการตีความของกรมสรรพากร ตีความกฎหมายขัดกันเองหลายฉบับ"⁴⁴ และ "กองทุนรวม กฎหมายแก้ไขยาก หากจะไปแก้ไขมาตรา 39 ให้แก้ไขให้มีกองทุนรวมไม่ได้ ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ จึงมีการตีความกองทุนรวมไปเข้ามาตรา 40(8)"⁴⁵

⁴³ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/8684," 25 พฤษภาคม 2537.

⁴⁴ อวยพร ตันละมัย, "ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บและการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร" จัดโดย คณะกรรมการกำกับและดำเนินการดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาประมวลรัษฎากร งานสัมมนาโครงการศึกษาและพัฒนาประมวลรัษฎากร วันที่ 15 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมมณเฑียร ห้องมณเฑียรทิพย์ ถนนสุรวงศ์ กรุงเทพมหานคร แหล่งที่มา <http://www.rd.go.th/publish/33776.0.html> [13 พฤศจิกายน 2551].

⁴⁵ สุเทพ พงษ์พิทักษ์, กรมสรรพากร, "ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บและการเสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร" จัดโดย คณะกรรมการกำกับและดำเนินการดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาประมวลรัษฎากร งานสัมมนาโครงการศึกษาและพัฒนาประมวลรัษฎากร วันที่ 15 พฤศจิกายน

(ข) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น

เนื่องจากเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ข) ไม่ได้กล่าวรวมถึงเงินได้จากใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นนี้ด้วย รวมทั้งตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ได้ระบุประเภทของหลักทรัพย์ไว้ได้แยกประเภทของหุ้นไว้ใน (4) ส่วนใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นนี้อยู่ใน (7) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเงินได้ส่วนต่างจากใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นนี้เป็นเงินได้อื่นตามมาตรา 40 (8) แต่อย่างไรก็ตามใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นเป็นหลักทรัพย์ประเภทหนึ่งตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้นเงินได้จากใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นที่ทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้รับยกเว้นภาษีด้วยตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 126 ข้อ 2(23)⁴⁶

(ค) สัญญาซื้อขายล่วงหน้า

เงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือ ตราสารอนุพันธ์ในตลาดอนุพันธ์ ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ SET50 Index Futures และ SET50 Index Options นั้น เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นคือไม่มีการกำหนดประเภทเงินได้นี้เป็นประเภทพิเศษ เงินได้ดังกล่าวจึงตกอยู่ในเงินได้จาก การธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือ การอื่นนอกจากที่ระบุไว้ใน (1) ถึง (7) ตาม มาตรา 40 (8)

ตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเฉพาะที่กระทำในศูนย์ซื้อขายศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า เฉพาะกรณีที่ไม่มีการส่งมอบสินค้า ทั้งนี้ สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตาม กฎกระทรวงฉบับที่ 126 (พ.ศ.2509) ข้อ 2 (75) (แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 260 (พ.ศ. 2549) ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร กำหนดให้เงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ได้แก่ เงิน ได้จากการทำ daily settlement การ close-out ก่อนสัญญาครบกำหนด และการทำ cash

---

2550 ณ โรงแรมมณเฑียร ห้องมณเฑียรทิพย์ ถนนสุรวงศ์ กรุงเทพมหานคร แหล่งที่มา <http://www.rd.go.th/publish/33776.0.html> [13 พฤศจิกายน 2551].

⁴⁶ จุมพล นันทศิริพล, "ปัญหาเกี่ยวกับภาษีผลได้จากทุนตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาภาษีซ้อนของประเทศไทย." หน้า 25.

settlement เมื่อสัญญาครบกำหนด) ตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่เป็นการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและไม่มีการส่งมอบสินค้า โดยให้ยกเว้นภาษีเงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าดังกล่าวตั้งแต่วันที่เปิดทำการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเป็นต้นไป

เหตุผลในการยกเว้นภาษีเนื่องจากสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเป็นเครื่องมือของผู้ประกอบการและผู้ลงทุนในการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงิน อัตราดอกเบี้ยดัชนีกลุ่มหลักทรัพย์ ตลอดจนสินค้าหรือตัวแปรอื่น เพื่อลดปัจจัยความเสี่ยงในการลงทุนทางธุรกิจ ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและจูงใจให้ผู้ประกอบการและผู้ลงทุนทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามากขึ้น และส่งเสริมให้ศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า สมควรกำหนดให้เงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่กระทำในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า เฉพาะกรณีที่ไม่มีการส่งมอบสินค้า เป็นเงินได้พึงประเมินที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ส่วนกรณีเงินได้ตามสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap) และสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap) ซึ่งเป็นการทำสัญญาอนุพันธ์เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจนอกตลาดอนุพันธ์นั้น ภาวะภาษีเกี่ยวกับเงินได้จากการทำสัญญานี้ต้องพิจารณาตามคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ป. 114/2545⁴⁷ (คำสั่งนี้ออกมาภายหลังจากที่มีข้อโต้แย้งในประเภทภาษีระหว่างกรมสรรพากรกับผู้เสียภาษี อาทิ สถาบันการเงินต่างประเทศเป็นระยะเวลาหลายปี⁴⁸) ซึ่งแบ่งออกได้เป็นกรณีดังต่อไปนี้

⁴⁷ กรมสรรพากร, “คำสั่งที่ ป. 114/2545 เรื่อง การจ่ายเงินตามสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap) และสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap),” 15 สิงหาคม 2545.

⁴⁸ พิภพ วีระพงษ์ และ ปรวรงค์ทิพย์ อนันตวิภาต, “ภาวะภาษีเกี่ยวกับธุรกรรมอนุพันธ์และตราสารหนี้,” วารสารภาษี บัญชีและกฎหมายธุรกิจ 9, 97 (ตุลาคม 2545): 51-53.

(1) สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap)

เป็นสัญญาทางการเงินประเภทหนึ่งที่คู่สัญญาตกลงที่จะแลกเปลี่ยนภาระการชำระดอกเบี้ยให้แก่กันและกันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย โดยจำนวนเงินค่าดอกเบี้ยที่ต้องชำระขึ้นอยู่กับจำนวนเงินต้นอ้างอิงตามทีละงวดในสัญญา การแลกเปลี่ยนเป็นส่วนที่เกี่ยวกับภาระดอกเบี้ยเท่านั้น ไม่มีการแลกเปลี่ยนเงินต้นกัน คู่สัญญาซึ่งเข้าทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยไม่จำเป็นต้องมีการทำสัญญาเงินกู้ระหว่างกัน แต่เมื่อเข้าทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยแล้ว (Interest rate swap) คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีภาระผูกพันที่จะต้องชำระเงินภายใต้ระยะเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาแลกเปลี่ยนเงินผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร จำนวนเงินต้นอ้างอิงตามวรรคหนึ่ง หมายถึง เงินต้นซึ่งมิใช่จำนวนเงินที่แลกเปลี่ยนกันจริงเมื่อเริ่มทำสัญญาแลกเปลี่ยน เพียงแต่ใช้อ้างอิงเพื่อกำหนดหาจำนวนเงินจากอัตราดอกเบี้ยคงที่และอัตราดอกเบี้ยลอยตัว

(2) สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap)

เป็นสัญญาทางการเงินประเภทหนึ่งที่คู่สัญญาตกลงที่จะแลกเปลี่ยนภาระการรับจ่ายเงินคนละสกุล ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งสัญญาจะจ่ายเงินสกุลหนึ่ง เช่น บาท และรับเงินสกุลอื่น เช่น ดอลลาร์สหรัฐ และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะรับเงินสกุลบาท และจ่ายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในวันทำสัญญา คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายอาจมีการแลกเปลี่ยนเงินต้นระหว่างคู่สัญญาในมูลค่าที่เท่ากัน โดยคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนในวันทำสัญญา สำหรับกรณีที่ไม่มีการแลกเปลี่ยนเงินต้นระหว่างคู่สัญญา คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจนำเงินตราต่างประเทศไปขายให้แก่สถาบันการเงินอื่นในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราก็ได้ กรณีดังกล่าว คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่มีการจ่ายเงินผลต่างของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจึงไม่มีเงินได้พึงประเมิน

(3) สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย (Cross currency interest rate swap)

โดยเป็นการทำสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศโดยมีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยควบคู่ไปด้วย ซึ่งคู่สัญญามีภาระต่างตอบแทนในการชำระเงินตาม

สัญญาแลกเปลี่ยนตลอดอายุของสัญญาแลกเปลี่ยน โดยที่จำนวนเงินที่ต้องชำระจะคำนวณจากผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยตามที่ตกลงกัน ซึ่งอาจเป็นอัตราดอกเบี้ยคงที่และหรืออัตราดอกเบี้ยลอยตัว และเป็นการคำนวณจากเงินตราต่างประเทศ เงินผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร

แต่อย่างไรก็ตามหากกรณีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap) สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap) หรือสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย (Cross currency interest rate swap) ตามสามกรณีข้างต้น ซึ่งคู่สัญญาผู้รับทำสัญญาแลกเปลี่ยนเป็นผู้ให้กู้ยืมเงินด้วย เงินผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร

ส่วนกรณีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดนัดชำระเงินผลต่างที่เกิดจากการทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap) สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap) และสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย (Cross currency interest rate swap) ซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินผลต่างพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าปรับ เงินดอกเบี้ยหรือค่าปรับเข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)(ก) แห่งประมวลรัษฎากร

กรณีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap) สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross currency swap) หรือสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย (Cross currency interest rate swap) ตามสามกรณีข้างต้น เงินผลต่างดังกล่าวไม่เข้าลักษณะเป็นเงินได้จากการให้บริการ คู่สัญญาซึ่งจ่ายเงินผลต่างจึงไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย แต่กรณีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนตามวรรคหนึ่ง มีการเรียกเก็บค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมในการทำสัญญาแลกเปลี่ยน ผู้จ่ายเงินค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมดังกล่าวมีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามข้อ 12/1 ของคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.4/2528⁴⁹

⁴⁹ กรมสรรพากร, "คำสั่งที่ ท.ป.4/2528 เรื่อง สั่งให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2528 แก้ไข

3.1.5 ภาวะภาษีในการซื้อขายตราสารในตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ

หากบุคคลธรรมดาไม่ว่าจะเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยหรือไม่ ทำการขายหลักทรัพย์ (ยกเว้นพันธบัตร และหุ้นกู้ที่ไม่เข้าลักษณะตามกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (21)) ไม่ว่าจะเป็หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ อนุพันธ์ วอร์เรนท ในตลาดหลักทรัพย์ หรือการขายคืนหน่วยลงทุนในกองทุนรวมคืน⁵⁰ แล้วราคาที่ยขายมีส่วนต่างมากกว่าต้นทุนที่ซื้อมา ดังนี้ เงินได้ดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ทั้งหมด⁵¹ ส่วนกรณีประโยชน์จากการโอนพันธบัตรและหุ้นกู้ นั้นจะยกเว้นภาษีเงินได้เฉพาะกรณีที่เป็นผู้ซึ่งมิได้เป็นผู้อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น

ภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาที่ซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ สามารถแยกประเภทของหลักทรัพย์ออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตราสารทุน (รวมทั้งกรณีตราสารอนุพันธ์) และตราสารหนี้ โดยที่การขายตราสารทุน เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หน่วยลงทุน ของบุคคลธรรมดาในตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือสำหรับกรณีตราสารอนุพันธ์ในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าไม่ว่าจะมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยหรือไม่นั้น ก็จะไม่มีการภาษีเกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵²

เพิ่มเติมโดยคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.104/2544 เรื่อง สั่งให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย," 15 กันยายน พ.ศ.2544

⁵⁰ กฎกระทรวงฉบับที่ 126 ข้อ 2 (32) (55) (56) (65) (66) และ (67) พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 262 พ.ศ. 2536 ว่าด้วยการงดและยกเว้นอัตราภาษีสำหรับเงินส่วนแบ่งกำไรจากกองทุนรวมให้แก่บุคคลธรรมดา และพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 263 พ.ศ. 2536 ว่าด้วยการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินส่วนแบ่งกำไรที่บริษัทได้รับจากกองทุนรวม

⁵¹ กฎกระทรวงฉบับที่ 126 ข้อ 2 (21) ข้อ 2 (23) และข้อ 2 (75)

⁵² วงศ์สิทธิ์ ธีรวรกุล, "ภาวะภาษีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้," หน้า 65-66.

1) ภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารทุนและตราสารอนุพันธ์ในตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ

ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 126 ข้อ 2(23) ได้กำหนดให้ยกเว้นเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแต่ไม่รวมถึงเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ที่เป็นหุ้นกู้หรือพันธบัตร นอกจากนี้ ตามกฎกระทรวงฉบับเดียวกัน ในข้อ 2 (75) ยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าซึ่งกระทำในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า เฉพาะกรณีที่ไม่มีการส่งมอบสินค้า มารวมคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเช่นกัน ดังนั้นกล่าวโดยสรุปเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ทั้งตราสารทุนและตราสารอนุพันธ์ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ในทางกลับกันหากบุคคลธรรมดาขายตราสารหนี้จำพวก หุ้นกู้ หรือ พันธบัตรในตลาดตราสารหนี้ (Bond Electronic Exchange: BEX) กำไรอันเกิดจากการขายตราสารหนี้ดังกล่าวจำเป็นต้องเสียภาษี แต่ บุคคลธรรมดาผู้มีหน้าเสียภาษีนั้นมีสิทธิที่จะเลือกว่าจะนำมารวมคำนวณภาษีในสิ้นปี หรือจะให้กรหักภาษี ณ ที่จ่ายเป็นภาษีขั้นสุดท้ายได้ ดังนั้น จึงทำให้ภาวะภาษีในกำไรของตราสารหนี้เกิดความแตกต่างกันขึ้น โดยมีรายละเอียดปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงภาวะภาษีบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารทุน และตราสารอนุพันธ์ในตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ

บุคคลธรรมดา	ขายตราสารทุน / ตราสารอนุพันธ์ ในตลาดรองจัดตั้ง			
	มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย		ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย	
	รวมคำนวณ	ไม่รวมคำนวณ	รวมคำนวณ	ไม่รวมคำนวณ
กำไรจากการขาย	100	100	100	100
ภาวะภาษี	ยกเว้น			

2) ภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารหนี้ในตลาดตราสารหนี้

การเข้าลงทุนซื้อขายตราสารหนี้ในตลาดรองการซื้อขายตราสารหนี้ โดยทั่วไปเป็นธุรกรรมระหว่างผู้ซื้อขายรายใหญ่ และมักดำเนินการในรูปแบบที่เรียกว่า Over The Counter (OTC) คือ

ซื้อขายผ่านตัวกลางเรียกว่าผู้ค้าตราสารหนี้ (Dealer) หรือซื้อขายกันเองระหว่างนักลงทุนสถาบัน ไม่มีตลาดที่เป็นศูนย์กลางของธุรกรรมการซื้อขาย ราคาที่ซื้อขาย ขึ้นอยู่กับอำนาจการต่อรองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย นักลงทุนสถาบัน ที่มีปริมาณการซื้อขายมาก จึงมีอำนาจต่อรองสูง ในขณะที่นักลงทุนรายย่อย มักไม่สามารถเข้าถึงตลาดนี้ได้ การชำระราคาและส่งมอบ จะดำเนินการกันเองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเพื่อเพิ่มช่องทางการซื้อขายในตลาดรองให้มีวงกว้าง และเปิดโอกาสแก่นักลงทุนทั่วไป ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เปิดการซื้อขายตราสารหนี้ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2546 โดยภาระภาษีของผู้จ่ายในการหักภาษี ณ ที่จ่ายให้แก่บุคคลธรรมดาในกรณีการขายตราสารหนี้ไม่ว่าจะในตลาดตราสารหนี้ที่เป็นตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ หรือการดำเนินการซื้อขายผ่านตลาดรองที่ไม่ได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการ มีภาระภาษีเท่าเทียมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵³

ตารางที่ 2 ตารางแสดงภาระภาษีจากกำไรจากการขายตราสารหนี้

ประเภทนักลงทุน	ภาษีกำไรจากการขายตราสารหนี้
บุคคลธรรมดาในประเทศ	หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% และมีสิทธิเลือกที่จะไม่นำไปรวมคำนวณภาษีเงินได้สิ้นปี ยกเว้น ตราสารหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ยที่ได้หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% ไปแล้วจากผู้ถือคนแรก
บุคคลธรรมดาต่างประเทศ	หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% และมีสิทธิเลือกที่จะไม่นำไปรวมคำนวณภาษีเงินได้สิ้นปี ยกเว้น <ol style="list-style-type: none"> กำไรจากการขายตราสารหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ยที่ได้หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% ไปแล้วจากผู้ถือคนแรก พันธบัตรหรือหุ้นกู้ของรัฐบาลองค์การของรัฐบาล หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม

⁵³ ตลาดตราสารหนี้, Education & Publication[Online]. แหล่งที่มา www.bex.or.th [25 ตุลาคม 2551]

แต่อย่างไรก็ตามผู้มีเงินได้มีสิทธิที่จะเลือกนำภาษีหัก ณ ที่จ่ายดังกล่าวไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้สิ้นปีได้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงภาวะภาษีการขายตราสารหนี้ในตลาดรอง

บุคคลธรรมดา	ขายตราสารหนี้ในตลาดตราสารหนี้			
	มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย		ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย	
	รวมคำนวณ	ไม่รวมคำนวณ	รวมคำนวณ	ไม่รวมคำนวณ
กำไรจากการขาย	100	100	100	100
อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย	15%	15%	15%	15%
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	15	15	15	15
เงินได้ที่นำมาคำนวณ	100	-	100	-
อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	0%-37%	-	0%-37%	-
ภาวะภาษีเงินได้	0-37	-	0-37	-
ภาษีที่ชำระเพิ่ม (ได้รับคืน)	(15) - 22	-	(15) - 22	-
ภาวะภาษีรวม	0-37	15	0-37	15

ดังนั้นจะเห็นว่า ภาวะภาษีของตราสารทุนและตราสารอนุพันธ์ กับตราสารหนี้ แม้ว่าจะทำการซื้อขายในตลาดตราสารหนี้ในทำนองเดียวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า แล้วแต่กรณี แต่ผู้ลงทุนกลับมีภาวะภาษีที่แตกต่างกันสำหรับตราสารหนี้ ทั้งนี้ สิทธิพิเศษของบุคคลธรรมดาผู้ได้รับกำไรจากการขายตราสารหนี้คงมีเพียงสิทธิที่จะเลือกที่จะนำเงินได้มารวมคำนวณอีกหรือไม่ก็ได้

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดว่าผลต่างระหว่างราคาไถ่ถอนกับราคาจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ (มีดอกเบี้ยย) ที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นเป็นผู้ออกและจำหน่ายครั้งแรกในราคาต่ำกว่าราคาไถ่ถอน เป็นดอกเบี้ยยประเภทหนึ่งซึ่งกำหนดอัตราภาษี และภาวะภาษีหัก ณ ที่จ่ายเอาไว้ตามมาตรา 40(4)(ก) และ มาตรา 50(2) แห่งประมวลรัษฎากร โดย

กำหนดให้หักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 เช่นเดียวกับดอกเบี้ยเนื่องด้วยเห็นว่าเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการคำนวณภาษีที่เปิดโอกาสให้ผู้มีเงินได้จากตราสารหนี้ เลือกเสียภาษีโดยวิธีการหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้มีเงินได้ที่ต้องเสียภาษีอัตราขั้นสุดท้าย (Marginal tax rate) สูงกว่าร้อยละ 15 อยู่แล้ว เลือกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 แทน ส่วนผู้เสียภาษีในอัตราด้านล่างนั้น ก็จะเลือกคำนวณดอกเบี้ยกับเงินได้อื่นๆ เพื่อคำนวณภาษีตอนสิ้นปีซึ่งทำให้เป็นผลดีแต่ผู้มีเงินได้สูงจะเสียภาษีน้อยลง หากเลือกเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15 ในขณะที่ผู้มีเงินได้ต่ำก็สามารถเลือกเสียภาษีในอัตราก้าวหน้าโดยนำไปรวมกับเงินได้อื่น แต่อย่างก็ดีสิทธิในการเลือกเสียภาษีหัก ณ ที่จ่าย ให้เฉพาะกำไรจากการขายตราสารหนี้เท่านั้น ส่วนกำไรจากการขายตราสารทุนไม่มีสิทธิเลือกเสียภาษีหัก ณ ที่จ่าย ต้องนำไปรวมคำนวณตอนสิ้นปีด้วย อัตราก้าวหน้าสูงสุดร้อยละ 37 จึงกล่าวได้ว่าการให้สิทธิเลือกเสียภาษีเป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างหนึ่งให้มีการลงทุนในตราสารหนี้มากขึ้น⁵⁴

อนึ่ง ตลาดตราสารหนี้ กำลังขอความร่วมมือจากกรมสรรพากรเพื่อยกเว้นไม่เรียกเก็บภาษีในส่วนนี้ เพื่อส่งเสริมตลาดตราสารหนี้ในการลดข้อติดขัดในการทำธุรกรรมการซื้อขายของผู้ลงทุนทั่วไปเช่นเดียวกับตลาดหลักทรัพย์ฯ

3.1.6 ภาระภาษีและอัตรากำไรในการซื้อขายตราสารนอกตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ

1) ภาระภาษีของบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารทุนนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ

บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้อยู่ในประเทศไทยหากทำการขายหลักทรัพย์ (ยกเว้นพันธบัตร และหุ้นกู้ที่ไม่เข้าลักษณะตามกฎกระทรวงที่ 126 ข้อ 2 (21)) ไม่ว่าจะเป็นหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ วอร์แรนต์ นอกตลาดหลักทรัพย์ฯ ผู้จ่ายเงินจะต้องคำนวณหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผู้รับเงินดังกล่าวตามอัตรากำไรเงินได้บุคคลธรรมดาตามมาตรา 50 (2) แห่งประมวลรัษฎากร

⁵⁴ ทิวา จอนจวบทรง, "มาตรการกฎหมายภาษีอากรเพื่อควบคุมการจัดตั้งบริษัทด้วยเงินทุนต่ำ," หน้า 150.

ส่วนกรณี ที่ผู้มีเงินได้เป็นผู้มีเงินได้ในประเทศไทย ผู้จ่ายจะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ในอัตราร้อยละ 15 จากส่วนที่ตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุนโดยถือว่าเป็นภาษีสุดท้ายของผู้มีเงินได้ (Final Tax) เว้นแต่จะมีบทบัญญัติในอนุสัญญาภาษีซ้อนบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น โดยรายละเอียดปรากฏตามตารางแนบท้ายนี้⁵⁵

ตารางที่ 4 ตารางแสดงภาระภาษีการขายตราสารทุนนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ

บุคคลธรรมดา	ขายตราสารทุนนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ			
	มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย		ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย	
	รวมค่านวน	ไม่รวมค่านวน	รวมค่านวน	ไม่รวมค่านวน
กำไรจากการขาย	100	ไม่มี	100	100
อัตราภาษีหัก ณ ที่จ่าย	-		15%	15%
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	-		15	15
เงินได้ที่นำมาคำนวณ	100		100	0
อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	0%-37%		0%-37%	-
ภาระภาษีรวม	0-37		0-37	15

ตามตารางข้างต้น นอกจากจะเห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ กับนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ แล้ว ยังพบว่ามีความแตกต่างเกิดขึ้นระหว่างภาระภาษีของบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารทุนอันเนื่องมาถิ่นที่อยู่ของบุคคลผู้มีเงินได้นั้นด้วย โดยจะเห็นได้ว่าภาระภาษีของตราสารหนี้ บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจะต้องเสียภาระภาษีในอัตราก้าวหน้า ตั้งแต่ร้อยละ 10 ถึง ร้อยละ 37 แต่ในทางกลับกัน บุคคลที่ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจะมีภาระภาษีคงที่อยู่ที่ ร้อยละ 15 หรืออาจน้อยกว่าขึ้นอยู่กับอนุสัญญาภาษีซ้อนของแต่ละประเทศ

⁵⁵ วงศ์สิทธิ ธีรบรรณกุล, "ภาระภาษีสำหรับเงินลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้," หน้า 49.

2) ภาระภาษีของบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารหนี้นอกตลาดตราสารหนี้

ภาระภาษีของนักลงทุนบุคคลธรรมดาในการซื้อขายตราสารหนี้นอกตลาดตราสารหนี้ จะมีภาระภาษีเช่นเดียวกับการซื้อขายในตลาดตราสารหนี้ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่เป็นการจูงใจให้นักลงทุนเข้าไปลงทุนในตลาดตราสารหนี้ เพราะไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องแรงจูงใจทางภาษี (Tax Incentive) ในการซื้อขายตราสารหนี้ในตลาดตราสารหนี้ อันแตกต่างกับการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และในตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Thailand Future Exchange: TFEX) ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (23) และ (75) ตามลำดับ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3.2 นิติบุคคล⁵⁶

ภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากรมีหลักการจัดเก็บกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี (ตามปกติมี 12 เดือน) โดยสำหรับการเสียภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีหน้าที่เช่นเดียวกันกับการเสียภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดาคือ นอกจากจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร และกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงความตกลงตามสัญญาว่าด้วยการเว้นภาษีซ้อนที่ประเทศไทยทำไว้กับประเทศต่างๆ ประกอบด้วย

ส่วนวิธีการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจะต้องคำนวณตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยคำนวณจากรายได้ของกิจการหรือเนื่องจากการหักด้วยรายจ่ายของกิจการภายใต้เงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิและ 65 ตี แห่งประมวลรัษฎากร โดยใช้เกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) เป็นเกณฑ์ในการคำนวณทั้งรายได้และรายจ่าย โดยกำหนดว่ารายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใดแม้ว่าจะยังไม่ได้รับชำระเงินในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ทำนองเดียวกับรายจ่ายทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับรายได้ที่นำมาคำนวณกำไรสุทธินั้นก็นำมาถือเป็นรายจ่ายได้ด้วย แม้จะ

⁵⁶ ไพจิตร โรจนวานิช, ชุมพร เสนไสย และ สาโรช ทองประคำ, ภาษีสรรพากร, หน้า 2-001 – 2-272.

ยังมีได้จ่ายเงินในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามหลักการบัญชีเกี่ยวกับการคำนวณกำไรสุทธิของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล โดยถือหลักความสัมพันธ์ของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี (Matching Process of Cost vs. Revenue) โดยรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับโครงสร้างภาษีอากรของนิติบุคคลมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.2.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษี

ตามมาตรา 66 แห่งประมวลรัษฎากรได้กำหนดว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำการกิจการในประเทศไทยต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ โดยบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำการกิจการในที่อื่นๆ รวมทั้งในประเทศไทย ให้เสียภาษีในกำไรสุทธิจากกิจการ หรือเนื่องจากกิจการที่ได้กระทำในประเทศไทยในรอบระยะเวลาบัญชี และการคำนวณกำไรสุทธิให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับมาตรา 65 และมาตรา 65 ทวิ แต่ถ้าไม่สามารถจะคำนวณกำไรสุทธิดังกล่าวแล้วได้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการประเมินภาษีตามมาตรา 71 (1) มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายไทยและต่างประเทศอาจแบ่งออกเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้

- 1) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย* ได้แก่ บริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน
- 2) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำการในที่อื่นๆ รวมทั้งในประเทศไทย** บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย

---

* มาตรา 66 วรรคแรก แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย หรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำการในประเทศไทยต้องเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้"

** มาตรา 66 วรรคสอง แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และกระทำการในที่อื่นๆ รวมทั้งในประเทศไทย ให้เสียภาษีในกำไรสุทธิจากกิจการ หรือเนื่องจากกิจการที่ได้กระทำในประเทศไทยในรอบระยะเวลา

ของต่างประเทศ และกระทำการในที่อื่นๆ รวมทั้งในประเทศไทย และกิจการที่ทำนั้น เป็นกิจการประเภทการขนส่งผ่านประเทศต่างๆ* บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2) (3) (4) (5) และ (6) ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย** และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มีลูกจ้าง หรือผู้ทำการแทน หรือผู้ทำการติดต่อในการประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุ ให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทย*

บัญชีและ การคำนวณกำไรสุทธิให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับมาตรา 65 และมาตรา 65 ทวิ แต่ถ้าไม่สามารถจะคำนวณกำไรสุทธิดังกล่าวแล้วได้ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการประเมินภาษีตามมาตรา 71 (1) มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

* **มาตรา 67 แห่งประมวลรัษฎากร** บัญญัติว่า "การเสียภาษีตามความในส่วนนี้ ให้เสียตามอัตราที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตราภาษีเงินได้ท้ายหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 66 วรรคสอง กระทำการขนส่งผ่านประเทศต่างๆ ให้เสียภาษีเฉพาะกิจการขนส่งตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้"

(1) ในกรณีรับขนคนโดยสาร ให้เสียภาษีในอัตราร้อยละ 3 ของค่าโดยสาร ค่าธรรมเนียม และประโยชน์อื่นใดที่เรียกเก็บในประเทศไทยก่อนหักรายจ่ายใดๆ เนื่องในการรับขนคนโดยสารนั้น

(2) ในกรณีรับขนของ ให้เสียภาษีในอัตราร้อยละ 3 ของค่าระวาง ค่าธรรมเนียม และประโยชน์อื่นใดที่เรียกเก็บไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทยก่อนหักรายจ่ายใดๆ เนื่องในการรับขนของออกจากประเทศไทยนั้น"

** **มาตรา 70 วรรคแรก แห่งประมวลรัษฎากร** บัญญัติว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2)(3) (4) (5) หรือ (6) ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเสียภาษี โดยให้ผู้จ่ายหักภาษีจากเงินได้พึงประเมินที่จ่ายตามอัตราภาษีเงินได้ สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลแล้วนำส่งอำเภอท้องที่พร้อมที่ยื่นรายการตามแบบที่อธิบดีกำหนดภายในเจ็ดวันนับแต่วันสิ้นเดือนของเดือนที่จ่ายเงินได้พึงประเมินนั้น ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 54 มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

* **มาตรา 76 ทวิ วรรคแรก แห่งประมวลรัษฎากร** บัญญัติว่า "บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มีลูกจ้าง หรือผู้ทำการแทน หรือผู้ทำการติดต่อใน

- 3) กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางการค้าหรือหากำไร โดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์การของรัฐบาลต่างประเทศ และ นิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ
- 4) กิจการร่วมค้า ได้แก่กิจการที่ดำเนินการร่วมกันเป็นทางการค้าหรือหากำไรระหว่างบริษัทกับบริษัท บริษัทกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือระหว่างบริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา คณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือนิติบุคคลอื่น
- 5) มูลนิธิหรือสมาคมที่ประกอบกิจการซึ่งมีรายได้ แต่ไม่รวมถึงมูลนิธิหรือสมาคมที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 47 (7) (ข)
- 6) นิติบุคคลที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับเงินได้หรือผลกำไรในประเทศไทย ให้ถือว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้น ประกอบกิจการในประเทศไทย และให้ถือว่าบุคคลผู้เป็นลูกจ้าง หรือผู้ทำการแทน หรือผู้ทำการติดต่อเช่นว่านั้น ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล เป็นตัวแทนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ และให้บุคคลนั้นมีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการยื่นรายการและเสียภาษีตามบทบัญญัติในส่วนนี้ เฉพาะที่เกี่ยวกับเงินได้หรือผลกำไรที่กล่าวแล้ว”

3.2.2 ฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิ

โดยปกติ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยคำนวณอัตราภาษีจากกำไรสุทธิ ซึ่งคำนวณได้โดยให้นำรายได้จากกิจการ หรือเนื่องจากกิจการ ที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชีหักด้วยรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับรายได้ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตริ แม้จะยังมีได้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นมารวมคำนวณเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการรับหรือจ่ายของรายได้และรายจ่ายของบริษัท กรมสรรพากรกำหนดให้บริษัทต้องใช้เกณฑ์สิทธิ (Accrued Basis) ในการพิจารณา ซึ่งหมายความว่า รายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นซึ่งบริษัทมีสิทธิที่จะได้รับ โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับชำระจริงหรือยัง ซึ่งต่างจากหลักเกณฑ์ของบุคคลธรรมดาซึ่งจะพิจารณาโดยใช้เกณฑ์เงินสด (Cash Basis) ซึ่งพิจารณาว่าบุคคลนั้นได้รับตัวเงินจริงในช่วงรอบการเสียภาษีในปีใด เว้นแต่ในบางกรณีที่ไม่สามารถจะคำนวณกำไรสุทธิได้ ก็ต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ 5 ของยอดรายรับก่อนหักรายจ่ายใดๆ หรือยอดขายก่อนหักรายจ่ายใด ๆ ของรอบระยะเวลาบัญชี แล้วแต่อย่างใด จะมากกว่าตามมาตรา 71(1) หรือเป็นกรณีที่จ่ายภาษีจากเงินได้ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทยตามมาตรา 70 หรือ ภาษีการจำหน่ายเงินกำไรออกไปจากประเทศไทยตามมาตรา 70 ทวิ

3.2.3 ภาระภาษีจากการขายหลักทรัพย์ของนิติบุคคล

กรณีนิติบุคคลไทยหรือต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทยขายหลักทรัพย์ไม่ว่าในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ ในส่วนกำไรจากการขายหลักทรัพย์ของนิติบุคคลนั้น จะต้องนำรายได้ที่ได้มานั้นหักออกจากราคาดันทุนที่ซื้อมาของหลักทรัพย์ตัวนั้น โดยคำนวณเป็นรายตัว เพราะเป็นทรัพย์สินที่สามารถระบุตัวทรัพย์สินได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ซื้อขายโดยไม่ใบหุ้น (Script less) ซึ่งกรณีจะไม่สามารถระบุตัวทรัพย์สินว่าหุ้นใดเป็นหุ้นใดได้ จึงจะสามารถใช้หลักการทางบัญชีที่ยอมรับทั่วไปในการคำนวณหาต้นทุนของหลักทรัพย์นั้นได้ เช่น หลักการเข้าก่อนออกก่อน (FIFO: First in First Out) หรือวิธีถัวเฉลี่ย เป็นต้น⁵⁷

อย่างไรก็ดี การที่จะพิจารณาถึงภาระภาษีของนิติบุคคลในหลักทรัพย์ใดๆ นั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงนโยบายการถือครองหลักทรัพย์ของนิติบุคคลนั้นก่อนว่าเป็นการถือครองอยู่ในประเภท

⁵⁷ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0811/01147," 29 มกราคม 2541.

ใดเพื่อที่จะได้บ่งเฉพาะว่าเป็นกิจการทางการค้าปกติของนิติบุคคลนั้นหรือไม่ ทั้งนี้ ประเภทการถือครองหลักทรัพย์สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ การถือครองอย่าง **สินทรัพย์** (Asset) หรือ **สินค้า** (Inventory) โดยเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อแยกความแตกต่างของการถือครองสองประเภทนี้ อาจพิจารณาได้โดยดูวิธีการบันทึกบัญชีของบริษัทนั้นว่าจัดกลุ่มอยู่ในประเภทใดซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายทางบัญชีของบริษัท ที่จัดทำขึ้นตามวิธีการทางบัญชีที่รับรองทั่วไปเป็นสำคัญ โดยเกณฑ์ในการพิจารณาราคาต้นทุน และกำไรขาดทุนของหลักทรัพย์นั้น ก็มีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ นโยบายทางบัญชีของนิติบุคคลนั้น ดังนี้

สินทรัพย์ หากกรณีเป็นการซื้อหลักทรัพย์นั้นมาโดยลงบัญชีว่าเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนโดยมุ่งต่อเงินปันผล ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าหลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ของบริษัท

กิจการยอมตีราคาทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเพิ่มขึ้นได้ตามหลักการบัญชี แต่ราคาส่วนที่ตีเพิ่มขึ้นดังกล่าวตามหลักบัญชีไม่ถือเป็นรายได้ของกิจการ แต่ถือเป็นส่วนเกินทุน (Capital Surplus) ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้มีการตีราคาทรัพย์สินเพิ่มเติมเพื่อแสดงกำไรสูงและนำไปจ่ายเป็นเงินปันผล เพราะราคาทรัพย์สินที่ตีเพิ่มขึ้นนั้นยังมีใช้กำไรที่เกิดขึ้นจริงๆ⁵⁸ ในช่วงแรกตามประมวลกฎหมายเดิม กิจการจะตีราคาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นได้ต่อเมื่อมีกำไรสุทธิเท่านั้น ถ้าขาดทุนสุทธิจะตีราคาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นไม่ได้ โดยราคาทรัพย์สินส่วนที่ตีเพิ่มขึ้นถือเป็นรายได้ต้องนำมารวมคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล อย่างไรก็ตาม ผู้เสียภาษียอมมีสิทธินำราคาทรัพย์สินส่วนที่ตีราคาเพิ่มขึ้นนั้นมาหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาได้ นับแต่รอบระยะเวลาบัญชีที่ตีราคาเพิ่มขึ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นจะต้องห้ามมิให้หักค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคา แต่ต่อมาตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังจากวันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นต้นไป กิจการไม่ต้องนำราคาทรัพย์สินส่วนที่ตีเพิ่มขึ้นมารวมเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิ เพราะมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 65 ทวิ (3) โดยห้ามมิให้นำราคาทรัพย์สินที่ตีเพิ่มขึ้นมารวมคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ และการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาให้หักตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและอัตราเดิมที่ใช้สำหรับทรัพย์สินนั้นเท่านั้น อนึ่ง มาตรา 65 ทวิ (3) ที่แก้ไขใหม่นี้ ไม่ได้บัญญัติว่ากิจการจะตีราคาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นได้ต่อเมื่อมีกำไรเท่านั้น ฉะนั้น แม้กิจการขาดทุนก็ตีราคาทรัพย์สินเพิ่มขึ้นได้

⁵⁸ อวยพร ดันละมัย, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายภาษีอากร หน่วยที่ 6-15 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิศดอร์, 2527) หน้า 270.

ส่วนกรณีการตีราคาทรัพย์สินต่ำลงนั้น ตามหลักการทางบัญชี กิจการย่อมตีราคาทรัพย์สินให้ต่ำลงได้ถ้าทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าหรือราคาลดลง และกิจการย่อมนำราคาส่วนที่ลดลงมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิได้ แต่ในทางภาษีอากร กิจการจะนำมูลค่าหรือราคาส่วนที่ลดลงดังกล่าวมาถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิไม่ได้ตามมาตรา 65 ตรี (17)* แห่งประมวลรัษฎากร อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามมิให้นำมูลค่าหรือราคาส่วนที่ลดลงมาถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธินั้น⁵⁹ มีข้อยกเว้นสำหรับการตีราคาทรัพย์สินที่เป็นสินค้าคงเหลือตามมาตรา 65 ทวิ (6) และการตีราคาทรัพย์สิน หนี้สิน ที่มีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งเหลืออยู่ในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ตามมาตรา 65 ทวิ (5) แห่งประมวลรัษฎากร⁶⁰ แต่อย่างไรก็ตามหลักทรัพย์นั้นตามวิธีการทางบัญชีที่ยอมรับกันทั่วไปนั้น ไม่สามารถหักค่าเสื่อมหรือค่าเสื่อมราคาได้⁶¹ ทั้งนี้ เมื่อบริษัทถือครองหลักทรัพย์นั้นไว้เพื่อการลงทุนเข้าลักษณะเป็นทรัพย์สิน เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีจึงไม่ต้องนำมาคำนวณราคาสินค้าคงเหลือตามมาตรา 65 ทวิ (6) กรณีจึงไม่มีผลต่างระหว่างราคาทุนกับราคาตลาดที่น้อยกว่า หากบริษัทจะตีราคาทรัพย์สินให้ต่ำลง ผลต่างดังกล่าวห้ามไม่ให้ถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ตรี (17)⁶²

* มาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า

"รายการต่อไปนี้ ไม่ให้ถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ

(17) ค่าของทรัพย์สินนอกจากสินค้าที่ตีราคาต่ำลง ทั้งนี้ ภายใต้บังคับมาตรา 65 ทวิ"

⁵⁹ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/2161," 11 กุมภาพันธ์ 2530, และ "หนังสือที่ กค 0802/2818," 7 มีนาคม 2531.

⁶⁰ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, คำอธิบายกฎหมายภาษีอากร เล่ม 2 (ภาษีเงินได้นิติบุคคล). (นนทบุรี: สถาบัน T. Training Center), หน้า 225-227.

⁶¹ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/23394," 16 พฤศจิกายน 2536.

⁶² กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/1674," 27 มกราคม 2537, และ "หนังสือที่ กค 0804/8516," 25 พฤษภาคม 2519.

สินค้า คำว่า "สินค้าคงเหลือ" ตามมาตรา 65 ทวิ (6) * แห่งประมวลรัษฎากรมีความหมายรวมถึงหลักทรัพย์เพื่อการค้าด้วยตามเกณฑ์การตีความของกรมสรรพากร⁶³ ดังนั้นหากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใด ประกอบธุรกิจลงทุนในบริษัทอื่น รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ในการหากำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์และเงินลงทุนประเภทอื่นๆ ซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลได้ซื้อหลักทรัพย์และได้มีการซื้อมาขายไปอีกหลายครั้ง หากมีนโยบายการบริหารงานหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการซื้อหลักทรัพย์ตั้งแต่แรกว่า จะซื้อหลักทรัพย์นั้นมาเพื่อขาย และได้บันทึกบัญชีรวมทั้งแสดงรายการดังกล่าวในงบการเงินว่าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน หรือเป็นหลักทรัพย์ที่มีไว้เพื่อขาย หรือหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด โดยหลักทรัพย์นั้น

1. สามารถซื้อขายได้ทันทีในตลาดหลักทรัพย์
2. จะต้องมีการซื้อขายอย่างสม่ำเสมอ และ
3. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะจำหน่ายหลักทรัพย์นั้นภายในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติ หรือภายใน 1 ปี แล้วแต่ระยะเวลาใดจะนานกว่า

ดังนั้น ย่อมถือได้ว่าหลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นสินค้าจึงต้องตีราคาหลักทรัพย์ดังกล่าว ณ วันสิ้นรอบบัญชีตามราคาทุนหรือราคาตลาดแล้วแต่อย่างใดจะน้อยกว่า และบริษัทจะนำผลขาดทุนเนื่องจากการตีราคาดังกล่าวมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิไม่ได้ เพราะการตีราคาตลาดซึ่งต่ำกว่าราคาทุนนั้นเท่ากับเป็นการหักรายจ่ายไปครั้งหนึ่งแล้ว⁶⁴ แต่ในทางกลับกัน หากสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีถัดมาหลักทรัพย์มีราคาสูงขึ้น แต่ไม่สูงกว่าราคาทุน บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติ

* มาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า

"การคำนวณกำไรสุทธิและขาดทุนสุทธิในส่วนี้ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(6) ราคาสินค้าคงเหลือในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ให้คำนวณตามราคาทุนหรือราคาตลาด แล้วแต่อย่างใดจะน้อยกว่า และให้ถือราคานี้เป็นราคาสินค้าคงเหลือยกมาสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีใหม่ด้วย

การคำนวณราคาทุนตามวรรคก่อน เมื่อได้คำนวณตามหลักเกณฑ์ใด ตามวิชาการบัญชี ให้ใช้หลักเกณฑ์นั้นตลอดไป เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากอธิบดีจึงจะเปลี่ยนหลักเกณฑ์ได้"

⁶³ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0811/พ.04478," 13 พฤษภาคม 2542.

⁶⁴ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0804/4477," 26 มีนาคม 2519, และ "หนังสือที่ กค 0802/11509," 5 กรกฎาคม 2537.

บุคคลจะต้องนำราคาที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลต่างระหว่างราคาตลาดต้นงวดและราคาตลาดสิ้นงวดไปหักจากต้นทุนขาย เท่ากันเป็นการลดรายจ่ายหรือทำให้กำไรเพิ่มขึ้น เป็นผลให้กิจการไม่ต้องนำผลต่างดังกล่าวมารวมเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิอีกแต่ประการใด⁶⁵ แต่หากหลักทรัพย์ดังกล่าวไม่เข้าหลักเกณฑ์ หลักเกณฑ์นั้นถือเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนประเภทเงินลงทุน (เงินลงทุนชั่วคราวหรือเงินลงทุนระยะยาว) บริษัทฯ ต้องตีราคาหลักทรัพย์ตามราคาที่ยังซื้อหลักทรัพย์นั้นได้ตามปกติ และในกรณีที่มีการตีราคาหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ห้ามมิให้นำราคาที่ยังซื้อหลักทรัพย์ดังกล่าวมารวมคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิตามมาตรา 65 ทวิ (3) แห่งประมวลรัษฎากร

ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่บริษัทหนึ่งซื้อหุ้นของอีกบริษัทหนึ่งมาเพื่อการลงทุนหาผลประโยชน์ ซึ่งถือเป็นการถือหุ้นไว้ในลักษณะเป็นทรัพย์สิน หากมีการลดมูลค่าหุ้นของอีกบริษัทหนึ่ง เนื่องจากมีผลขาดทุนสะสมอย่างต่อเนื่อง และบริษัทดังกล่าวได้ประกาศลดทุนตามมติผู้ถือหุ้นและจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์แล้ว บริษัทผู้ถือหุ้นก็ไม่สามารถนำมูลค่าของหุ้นที่ตีราคาต่ำลงมานั้นมาถือเป็นรายจ่ายได้ ตามมาตรา 65 ตี (17) แห่งประมวลรัษฎากร แต่บริษัทผู้ถือหุ้น สามารถนำผลเสียหายจากการลดทุนมาถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ต่อเมื่อได้มีการขายหุ้นดังกล่าว⁶⁶

ส่วนกรณีที่ขายหลักทรัพย์นั้นต้องขายในราคาที่เหมาะสม โดยราคาขายที่เหมาะสมนั้น จำต้องคำนึงถึงราคาตลาดของหลักทรัพย์ดังกล่าวด้วย มิเช่นนั้นกรมสรรพากรอาจพิจารณาว่าเป็นการขายโดยที่มีราคาต่ำเกินสมควร ซึ่งเจ้าพนักงานประเมินอาจประเมินราคาที่เหมาะสมได้ ตามมาตรา 65 ทวิ (4)* ซึ่งหากเป็นการขายหุ้นนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ ที่ไม่ราคาขายให้กับประชาชนทั่วไป ราคาที่ขายควรขายควรเป็นราคาหุ้นตามมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ (Net Book Value: NBV) ของ

⁶⁵ สมเดช โรจน์ศรีเสถียร และคณะ, *Tricks & Technic วิธีการจัดปัญหาภาษีอากร*. (กรุงเทพมหานคร: ธรรมนิติ เพรส, พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน 2550) หน้า 309-313.

⁶⁶ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0811(กม.03)/240," 3 ธันวาคม 2544.

* **มาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร บัญญัติว่า**

"(4) ในกรณีโอนทรัพย์สิน ให้บริการ หรือให้กู้ยืมเงิน โดยไม่มีค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือดอกเบี้ย หรือมีค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือดอกเบี้ยต่ำกว่าราคาโดยไม่มีเหตุอันสมควร เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือดอกเบี้ยนั้น ตามราคาตลาดในวันโอน ให้บริการหรือให้กู้ยืมเงิน"

บริษัทนั้น ของรอบระยะเวลาบัญชีก่อนปีที่ขายหารด้วยจำนวนหุ้นที่ได้จดทะเบียนไว้ในแต่ละนิติบุคคลนั้น อันเป็นวิธีการที่ขบด้วยเหตุผล ซึ่งเป็นราคาที่เหตุอันสมควร⁶⁷

การที่จะพิจารณาว่าการซื้อขายหุ้นของนิติบุคคลต่างประเทศเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย หรือไม่นั้น ควรต้องพิจารณาจากลักษณะหรือพฤติการณ์ของการซื้อขายหุ้นประกอบด้วย กล่าวคือ หากเป็นการซื้อขายที่กระทำเป็นครั้งคราวและถือไว้เป็นระยะยาวเพื่อหวังจะได้เงินปันผล น่าจะถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการซื้อขายหุ้นในประเทศไทย ยังไม่ถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย ตามมาตรา 76 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร แต่หากเป็นการซื้อขายที่มีลักษณะเป็นการซื้อขายเพื่อหวังกำไรจากการขายมากกว่าเงินปันผล กิจกรรมการซื้อขายในลักษณะดังกล่าว น่าจะถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทย⁶⁸

ส่วนกรณีนิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยขายหลักทรัพย์ไม่ว่าในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ การซื้อขายหลักทรัพย์ของนิติบุคคลต่างประเทศซึ่งติดต่อผ่านตัวแทน (Broker) นั้น ไม่ถือได้ว่าเป็นการประกอบกิจการในประเทศไทยตามมาตรา 76 ทวิ⁶⁹ ดังนั้นหากว่านิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย แต่ได้รับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) ไม่ว่าจะจ่ายจากหรือจ่ายในประเทศไทย ก็อยู่ในบังคับที่ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 15 ตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร เว้นแต่จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นในอนุสัญญาภาษีซ้อน โดยภาระภาษีของนิติบุคคลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

⁶⁷ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0811/02564," 22 มีนาคม 2542.

⁶⁸ ศักรินทร์ ร่วมรังสี, ปัญหาบางประการในการจัดเก็บภาษีเงินได้เกี่ยวกับการขายหุ้น. หน้า 94-100.

⁶⁹ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0804/5355," 14 มีนาคม 2529.

ตารางที่ 5 ตารางแสดงภาวะภาษีของนิติบุคคลจากกำไรส่วนทุนจากการซื้อขายตราสาร

ประเภทนัก ลงทุน	กำไรส่วนทุนจากการซื้อขายตราสาร	
	ตราสารทุน/ตราสารอนุพันธ์	ตราสารหนี้
นิติบุคคลใน ประเทศ/ต่างชาติ ที่ประกอบกิจการ ในไทย	ภาษีหัก ณ ที่จ่าย : ไม่มี ภาษีสิ้นปี : ต้องนำเงินกำไรที่ได้มา คำนวณหากำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงิน ได้นิติบุคคล	ภาษีหัก ณ ที่จ่าย : ไม่มี ภาษีสิ้นปี : ต้องนำเงินกำไรที่ได้มา คำนวณหากำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี เงินได้นิติบุคคล
นิติบุคคล ต่างประเทศที่ ไม่ได้ประกอบ กิจการในไทย	ภาษีหัก ณ ที่จ่าย : <u>ตราสารทุน</u> ถูกหักในอัตราร้อยละ 15 (เว้นแต่กำไรจากการขายหน่วยลงทุน ตาม พรบ. หลักทรัพย์ฯ ไม่ต้องถูกหัก ภาษี ณ ที่จ่าย) <u>ตราสารอนุพันธ์</u> โดยปกติเป็นเงินได้ ตามมาตรา 40 (8) เว้นแต่บางกรณีซึ่ง พิจารณาว่าเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (4) (ก) ซึ่งต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย เหมือนดอกเบี้ยจากตราสารหนี้ ภาษีสิ้นปี : ไม่มี	ภาษีหัก ณ ที่จ่าย : ถูกหักในอัตราร้อยละ 15 (เว้นแต่ตราสารหนี้ที่ออก โดยองค์กรของรัฐบาล หรือสถาบัน การเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น สำหรับกักเก็บเงิน เพื่อส่งเสริม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และ อุตสาหกรรม) ภาษีสิ้นปี : ไม่มี

ส่วนภาวะภาษีของนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็น ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน หรือนิติบุคคลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งที่จดทะเบียนจัดตั้งในประเทศไทย เป็นนิติบุคคลจดทะเบียนจัดตั้งในต่างประเทศไม่ว่าจะเข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทยหรือไม่ จะมีภาวะภาษีอันเกี่ยวเนื่องกับการซื้อขายตราสารทุนและตราสารหนี้รวมทั้งตราสารอนุพันธ์ ไม่ว่าจะได้ขายในตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตารางคำนวณแสดงภาวะภาษีของนิติบุคคลในกำไรจากตราสารทุนและตราสารอนุพันธ์

นิติบุคคล	กำไรจากการขายตราสารทุนและอนุพันธ์			
	บริษัทไทย		บริษัทต่างประเทศ	
	ห้างหุ้นส่วน	บริษัท	ประกอบกิจการในไทย	มิได้ประกอบกิจการในไทย*
กำไรจากการขาย	100	100	100	100
อัตราภาษี หัก ณ ที่จ่าย	-	-	15%	15% / ยกเว้น
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	-	-	15	15 / ยกเว้น
อัตราภาษีเงินได้	30%	30%	30%	-
ภาวะภาษี	30	30	30	15 / ยกเว้น

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย และที่มิได้จดทะเบียนในประเทศไทยแต่ประกอบกิจการในไทยมีภาวะภาษีมากกว่านิติบุคคลต่างประเทศที่มีได้ประกอบกิจการในประเทศไทย ซึ่งจะเห็นว่าเกิดความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างนักลงทุนในประเทศและนักลงทุนต่างประเทศ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการตั้งบริษัทลูกของบริษัทไทยในต่างประเทศเพื่อให้ได้รับภาวะภาษีที่ต่ำกว่าภาษีในประเทศไทย หรือการมีกรณีการแสวงหาสิทธิประโยชน์จากอนุสัญญาภาษีซ้อน (Tax Treaty Shopping)⁷⁰ โดยที่บริษัทต่างประเทศที่ไม่มีอนุสัญญาภาษีซ้อนกับประเทศไทย หรือมีแต่ภาวะภาษีที่ไม่เป็นประโยชน์กับบริษัทนั้น ถือครองหุ้นโดยผ่านบริษัทหลักทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในสหราชอาณาจักร สิงคโปร์ หรือ ฮองกง ซึ่งได้รับยกเว้นภาษีกำไรส่วนทุน หรือกำไรจากธุรกิจที่ไม่ได้มีสถานประกอบการถาวรในประเทศไทย เป็นต้น

* ทั้งนี้ ต้องพิจารณาประกอบกับอนุสัญญาเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อนที่ประเทศไทยทำกับรัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง

⁷⁰ พิภพ วีระพงษ์, Tax Reform: What needed to be done for Capital Market, ก้าวใหม่ตลาดทุนไทย หลังวิกฤตการเงินโลก (Modernizing Our Capital Market: A Roadmap to Prosperity). จัดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ Hotel Plaza Athenee, Bangkok, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2551.

ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างนิติบุคคลในประเทศไทยที่เสียภาษีจากกำไรสุทธิ กับนิติบุคคลต่างประเทศที่เสียเพียงภาษีหัก ณ ที่จ่าย อาจมีความแตกต่างกันไม่มากเนื่องจากว่าฐานภาษีของนิติบุคคลไทยและต่างประเทศต่างกัน (กรณีที่ไม่มียกเว้นฐานภาษีซ้อน) ซึ่งในเรื่องโครงสร้างภาษีเงินได้นิติบุคคลปัจจุบัน ส่งเสริมให้มีการก่องนี้ มากกว่าใช้เงินทุนของตัวเอง ก็หมายความว่าส่งเสริมให้ไปกู้เงิน นิติบุคคลที่ต้องการใช้เงินก็มี 2 วิธีด้วยกัน วิธีแรกก็ไปกู้เงินมา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในเรื่องดอกเบี้ย หรืออีกวิธีคือการเพิ่มทุน ก็จะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องเงินปันผล แต่ว่าโครงสร้างภาษีเงินได้นิติบุคคล ดอกเบี้ยเอามาหักเป็นรายจ่ายได้ แต่เงินปันผลไม่สามารถเอามาหักเป็นรายจ่ายได้ ตรงนี้ก็กลายเป็นช่องทางที่นิติบุคคลใช้วิธีการกู้มากกว่าที่จะเพิ่มทุน⁷¹ ซึ่งหากว่านิติบุคคลในไทยมีรายจ่ายมาก (ซึ่งบริษัทผู้ออกตราสารหนี้ได้ประโยชน์จากการมีรายจ่ายในส่วนของดอกเบี้ยเพื่อนำดอกเบี้ยที่จ่ายเงินกู้ขึ้นไปคิดไปค่าใช้จ่ายก่อนที่จะหักรายได้ไปหักภาษีได้ (Tax Shield))⁷² ซึ่งจะส่งผลต่อกำไรของนิติบุคคลนั้นให้มีจำนวนน้อยลง เช่น การดำเนินธุรกิจลักษณะตั้งทุนต่ำ (Thin Capitalization) โดยการใช้ดอกเบี้ยจ่ายชำระหนี้เงินกู้มาเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษี ซึ่งในกรณีระหว่างประเทศ การตั้งทุนต่ำประหยัดภาษีได้ เนื่องจากการจัดเก็บภาษีเงินได้นักลงทุนต่างประเทศแหล่งเงินได้มีเกณฑ์แตกต่างกันตามประเภทรายได้ที่นักลงทุนต่างชาติได้รับ ซึ่งรายได้ดอกเบี้ยมักถูกเรียกเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราที่เรียกเก็บจากผลกำไรธุรกิจ ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้บริษัทข้ามชาติวางแผนประหยัดภาษีโดยการเปลี่ยนรายได้กำไรธุรกิจ (Business Income) เป็นดอกเบี้ยจ่ายให้กับคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง⁷³ ดังนี้ อาจทำให้นิติบุคคลนั้นเสียภาษีในจำนวนที่น้อยลงตามไปด้วย ซึ่งในกรณีนี้จำนวนภาษีของนิติบุคคลไทยอาจจะน้อยกว่าจำนวนภาษีหัก ณ ที่จ่าย ของนิติบุคคลต่างประเทศที่เสียภาษีหัก ณ ที่จ่ายจากฐานภาษีที่เป็นราคาซื้อขายก่อนหักรายจ่ายซึ่งแม้มีอัตราภาษีที่น้อยกว่าแต่นิติบุคคลต่างประเทศอาจจะต้องรับภาระจำนวนเงินภาษีที่ต้องเสียมากกว่านิติบุคคลไทยได้

⁷¹ ชนะชัย ประยูรสิน, ผู้อำนวยการส่วนนโยบายภาษีเงินได้และการบริโภค สำนักงานนโยบายภาษี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, การสัมมนาโครงการศึกษาและพัฒนาประมวลรัษฎากร เรื่อง "ภาษีไม่ยากอีกต่อไป มาร่วมใจแก้ไขประมวลรัษฎากร" วันที่ 26 มีนาคม 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 10 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

⁷² นวพร เรื่องสกุล และ อัจฉรา สุทธิศิริกุล, หุ้นกู้. (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายสื่อสิ่งพิมพ์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, พฤษภาคม 2547) หน้า 8.

⁷³ ทิวา จอนจวบทรง, "มาตรการกฎหมายภาษีอากรเพื่อควบคุมการจัดตั้งบริษัทด้วยเงินทุนต่ำ," หน้า 79.

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบภาวะภาษีของนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดาจากการขายตราสารในตลาดรองจะเห็นได้ว่า บุคคลธรรมดาได้รับยกเว้นภาษีกำไรส่วนทุนจากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์และเงินได้จากตราสารอนุพันธ์ แต่ในขณะเดียวกัน นิติบุคคลที่ประกอบกิจการในประเทศไทยต้องเสียภาษีจากกำไรสุทธิในอัตราร้อยละ 30 ที่คิดคำนวณจากเงินได้ทั้งหมดของนิติบุคคลนั้น ทำให้พิจารณาได้ว่ามีแต่เพียงนักลงทุนสถาบันในไทยเท่านั้นที่ต้องเสียภาษีจากการขายตราสาร⁷⁴ แต่อย่างไรก็ตามในแง่ความได้เปรียบทางภาษีของนิติบุคคลที่มีมากกว่าบุคคลธรรมดานั้น คือ แม่นิติบุคคลจะต้องเสียภาษีเงินได้จากกำไรส่วนทุนที่ได้จากการขายหลักทรัพย์ไม่ว่าจะขายในหรือนอกตลาดหลักทรัพย์ฯ แต่หากนิติบุคคลนั้นขาดทุนจากการขายหลักทรัพย์ นิติบุคคลนั้นสามารถนำไปผลขาดทุนนั้นไปหักออกจากรายได้ในรอบบัญชีนั้น ซึ่งหากผลออกมาเป็นผลขาดทุนสะสม นิติบุคคลดังกล่าวสามารถยกผลขาดทุนสะสมนั้นไปใช้ต่อได้อีก 5 รอบปีภาษี นอกจากนั้นค่าใช้จ่ายต่างๆ อันเนื่องมาจากการได้มาหรือการขายหลักทรัพย์อันเกี่ยวเนื่องการรายได้ เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการซื้อหลักทรัพย์ เป็นต้น สามารถนำมาบันทึกเพื่อหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ ซึ่งแตกต่างจากบุคคลธรรมดาที่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ในจำนวนและประเภทที่จำกัด รวมทั้งไม่สามารถนำผลขาดทุนไปหักออกจากเงินได้ของตนได้

ส่วนกรณีภาวะภาษีเงินปันผล (เงินส่วนแบ่งของกำไร) ที่บริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยได้รับจากกองทุนรวมดังกล่าว เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร เมื่อกองทุนรวมจ่ายเงินร้อยละ 10.0 ตามข้อ 5 ของคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป.4/2528 เรื่อง สั่งให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528 แต่บริษัทจำกัด ผู้รับเงินส่วนแบ่งของกำไรจากกองทุนรวมดังกล่าวได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ดังนี้

(1) บริษัทจำกัด ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย สำหรับเงินส่วนแบ่งของกำไรที่ได้จำนวนกึ่งหนึ่ง

⁷⁴ พิภพ วีระพงษ์, Tax Reform: What needed to be done for Capital Market. ก้าวใหม่ตลาดทุนไทย หลังวิกฤตการเงินโลก (Modernizing Our Capital Market: A Roadmap to Prosperity) จัดโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ Hotel Plaza Athenee, Bangkok, 10 พฤศจิกายน 2551.

(2) บริษัทจดทะเบียนสำหรับเงินส่วนแบ่งของกำไรที่ได้ทั้งจำนวน

ทั้งนี้ ความในข้างต้นมิให้ใช้บังคับ ในกรณีที่บริษัทจำกัดหรือบริษัทจดทะเบียน ตาม (1) หรือ (2) มีเงินได้ที่เป็นเงินส่วนแบ่งของกำไรดังกล่าว โดยถือหน่วยลงทุนที่ก่อให้เกิดเงิน ส่วนแบ่งของกำไรนั้น ไม่ถึงสามเดือนนับแต่วันที่ได้นหน่วยลงทุนนั้นมาจนถึงวันที่เงินได้ดังกล่าวหรือได้ออนหน่วยลงทุนนั้นไปก่อนสามเดือน นับแต่วันที่มิเงินได้ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 263) พ.ศ. 2536

ส่วนกรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังกล่าวตามกฎหมายของ ต่างประเทศ มิได้ประกอบกิจการในประเทศไทย ได้รับเงินปันผลหรือเงินกำไรจากการขายหน่วย ลงทุนในกองทุนรวม แยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) เงินปันผลที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังกล่าวได้รับจากกองทุนรวม เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร เมื่อกองทุนรวมจ่ายเงิน ส่วนแบ่งของกำไรดังกล่าวให้กับบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังกล่าว จึงไม่มีหน้าที่ต้องหัก ภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร

(2) เงินกำไรจากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติ บุคคลดังกล่าวได้รับ เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร เมื่อกองทุนรวมจ่ายเงินกำไรจากการขายหน่วยลงทุนให้กับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ดังกล่าว จึงไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร⁷⁵

⁷⁵ กรมสรรพากร, "หนังสือที่ กค 0802/8684," 25 พฤษภาคม 2537.

3.3 สรุปภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

หลังจากที่ได้พิจารณาภาวะภาษีของทั้งบุคคลธรรมดาทั้งที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย และไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจากเงินได้ประเภทกำไรส่วนทุนจากตราสารทุน ตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์ ทั้งในและนอกตลาดรองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ และภาวะภาษีของนิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทย นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย และมีได้ประกอบกิจการในประเทศไทยจากเงินได้กำไรส่วนทุนจากตราสารดังกล่าวข้างต้นแล้ว หากกล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลในตราสารประเภทต่างๆ มีรายละเอียดความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปภาวะภาษีของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลในตราสารทุน ตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์

กำไรส่วนทุน	บุคคลธรรมดา		นิติบุคคล	
	มีถิ่นที่อยู่ในไทย	ไม่มีถิ่นที่อยู่ในไทย	ประกอบกิจการในไทย	ไม่ได้ประกอบกิจการในไทย
ตราสารทุน				
- ในตลาด	ยกเว้น ^{1/}	ยกเว้น ^{1/}	30%	15% ^{2/} / ยกเว้น ^{3/}
- นอกตลาด	0% – 37%	15% ^{4/}	30%	15% ^{2/} / ยกเว้น ^{3/}
ตราสารหนี้				
- ในตลาด	15% ^{5/} / ยกเว้น ^{6/}	15% ^{5/} / ยกเว้น ^{7/}	30%	15% ^{2/} / ยกเว้น ^{3/}
- นอกตลาด	15% ^{5/} / ยกเว้น ^{6/}	15% ^{5/} / ยกเว้น ^{7/}	30%	15% ^{2/} / ยกเว้น ^{3/}
ตราสารอนุพันธ์				
- ในตลาด	ยกเว้น ^{8/}	ยกเว้น ^{8/}	30%	- ^{10/}
- นอกตลาด	0% – 37%	- ^{9/}	30%	- ^{10/}

หมายเหตุ

^{1/} ยกเว้นตามกฎหมายกระทรวงที่ 126 ข้อ (2) (23)

^{2/} ภาษีหัก ณ ที่จ่ายตามมาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากร

^{3/} ขึ้นอยู่กับอนุสัญญาว่าด้วยการเว้นการเก็บภาษีซ้อนที่ประเทศไทยทำกับประเทศอื่น

^{4/} ภาษีหัก ณ ที่จ่ายตามมาตรา 50 (2) แห่งประมวลรัษฎากร

^{5/} ภาษีหัก ณ ที่จ่ายร้อยละ 15.0 ของเงินได้ โดยมีสิทธิเลือกเสียภาษีหัก ณ ที่จ่ายโดยไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษีได้ ตามมาตรา 48 (3) แห่งประมวลรัษฎากร

^{6/} ตราสารหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ยที่ได้หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% ไปแล้วจากผู้ถือคนแรก

^{7/} (1) กำไรจากการขายตราสารหนี้ที่ไม่มีดอกเบี้ยที่ได้หักภาษี ณ ที่จ่าย 15% ไปแล้วจากผู้ถือคนแรก หรือ (2) พันธบัตรหรือหุ้นกู้ของรัฐบาลองค์การของรัฐบาล หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม

^{8/} เฉพาะเงินได้จากการขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าซึ่งกระทำในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า เฉพาะกรณีที่ไม่มีการส่งมอบสินค้าตามกฎหมายกระทรวงที่ 126 ข้อ (2) (75)

^{9/} ไม่เข้ากรณีการหักภาษี ณ ที่จ่ายตามมาตรา 50 (การหักเงินได้จากมาตรา 40(8)) แห่งประมวลรัษฎากร

^{10/} ไม่เข้ากรณีการหักภาษี ณ ที่จ่ายตามมาตรา 70 (การหักเงินได้จากมาตรา 40(8)) แห่งประมวลรัษฎากร